

MetabolismiZine

Tutkijat tieteen tiloissa

Oikeudet: 2022 Tekijät

ISBN 978-952-94-6266-7 (pehmeäkantinen)

ISBN 978-952-94-6267-4 (PDF)

ISBN 978-952-94-6268-1 (EPUB)

Metabolismi

Aineenvaihdunta (*metabolia, metabolismi*)

Eliön elintoimintojen ylläpitämiseksi tapahtuva jatkuva orgaanisten aineiden hajoaminen (katabolia) ja uusien rakentuminen eli synteesi (anabolia)

Lähde: Tieteen termipankki 10.02.2022

Metabolie (*metabolismus*)

aineenvaihto; muuttuminen

Lähde: Lääketieteellinen sanasto 1, 1943

Aineenvaihdunnan perustana on aineiden vaihtuminen elimistön ja ympäristön välillä hengityksenä, ravinnonottona ja eritteiden poistumisena.

Lähde: <https://www.terve.fi/sanastot/metabolismi>

MetabolismiZine

Itse tehty, pienimuotoinen ja vapaa julkaisu, joka avaa akateemisen työn monimuotoista ja näkymätöntä jatkuvaa aineenvaihduntaa, mikä ylläpitää akateemiselle tekemiselle elintärkeitä prosesseja.

Lähde: Teoskollektiivi

Luola

Eeva Houtbeckers

Sisällysluettelo

Metabolismi	1
Luola	3
Sisällysluettelo	5
KÄDET KYYNÄRPÄITÄ MYÖTEN	7
Kudos 1	8
Vedenjakajalla	9
Veri sisälläni	12
Kenkä veri	14
Hearts	15
Hearts and hands	16
MINÄ TEIN SEN	17
Televisiotyö rikastavana vuorovaikutuksena	18
Hehku	27
Toimintatutkijan keskiviikko	28
Kudos 2	30
Ai mikä puu on?	31
KESKIPUHE	33
SINÄ TEIT SEN	39
Lähes tyhjä pöytä	40
Annelin perintö	41
Kudos 3	47
Alma mater	48
RAUHAA SIELUUN	49
Velvollisuuskivetys	50
Ilmassa	51
Polkuriippuvuus	52

Kudos 4	54
Olemisen kautta ajatellen (työ)	55
LOPUTTOMASSA LIIKKEESSÄ	61
Osa isommasta	62
Plop plop plop	63
Kudos 5	64
Olemassa sinua varten	65
JÄLKIPYYKKI	67

KÄDET KYYNÄRPÄITÄ MYÖTEN

brrrrr

it is both a pleasure and a hassle
to be made out of matter.

Kudos 1

Outi Koskinen

Vedenjakajalla

Marja-Liisa Trux

Työpaikkaasi siivoaa varjo. Hänen nimensä?
Näppäimistöjen naputusrytmit määrittelevät
maisemakonttoriksi
entistä teollisuushallia.
Vuosituhannen vaihteessa insinöörit ovat siirtyneet
softaan.
Siivouskomero on ikkunaton betonimökki,
jossa tuoksuu kuivuva siivousrätti.
Eilan ja Ailan etelänkortit pesualtaan yllä
turisevat yhä kuulumisia vuosikymmenten takaisilta
lomilta.
Häveliäät, viisaat hiiret. Säästellen voi syödä
omia eväitä komerossa.
Kilpailutusten tsunami siirtää nimettömät mutta ei
yhtä.
"Pystyttiin pitämään ihminen kohteessa ...
olisi ollut sääli heittää ihmistä pois ...
neuvoteltiin hänelle ... kahvipaketti."

Hotelli on kuin ulkomailla matkailisi.
Ei ole mikään sääli heittää ihmistä pois, jos hotelli
ei tule täyteen.
"Pyrimme tarjoamaan täydentäviä keikkoja Hartwall-
areenalle."

Laskennallisen siivousajan voi ylittää ilmaistyonä.
Mutta jos olet yliajalla, vartijat leikkivät
poliisia ja murtovarasta.
Puolenyön hiki, takana kolme toimistoa. Tyhjennä
rodet ja matkaan!
Täällä on siistimpää, eikö vaan? "Nous l'avons bien
soigné."
Häivähdys ylpeyttä.
Mutta lukittuun huoneeseen ei pääse sisään,
eikä Suomeen haluta miestä ananasten maasta.
Vain ananakset.

Nenä kertoo, että kollektiivisissa kumisaappaissa elää sieni.

Höyry täyttää astianpesuhuoneen, sähkökatkaisin kipinöi.

Eric suihkuttaa pesuainetta grilliritillöille ja letkuhuuhtelee.

"On se aika myrkyllistä, joo."

Tavaratalon kerroksissa kukin kotonaan: asiakkaat, myyjät ja siivoojat.

Siivoojat voivat tavoitella opiskelurahoja

tai irtiottoa sosiaalisesta pelkotilasta.

Tai varastaa lapsilleen päivämäärävanhoja leivoksia ennen kuin ne kipataan pakkasessa höyryäville jätelavalle.

Kellotuksella voi tiristää ihmisistä lisää hoppua, jos he eivät suoriudu kiintiöistään palkallisessa ajassa.

Firma ei rikastu, mutta sentään tulee tunne kontrollista.

He voivat juosta. Hikeä!

Siivoa vessat ja palaa kellariin.

Lämmitä evääsi mikroaaltouunissa, kuuntele pesukoneita.

Siellä pyörivät sinisen sarkasmin mopit.

Trukki menee takaa ohi kun rukoilet jätesäkin päällä,

mutta työnjohtaja ei kulje sinun ja jumalasi välistä,

sillä hän on hyvä ihminen.

Hän irtisanoutuu tänään.

"Emme halua kellottajaa seuraajaksi, joten irtisanoudumme myös.

Megafoni tänne. Huomatkaa tämä: Emme ole eläimiä!"

Nyt etnografin rutjake ulos sieltä.

Mitään ei opittu vuosituhanen vaihteessa, eikä mitään opita vieläkkään.

He söivät kopeissaan, nyt he yöpyvät siellä.

Kohta löytynee ensimmäinen ruumis.

Ruumiintarkastuksia jo tehdään, sillä leivoksia on kateissa.

Minua syö ajatus, että olen vieläkin
vedenjakajalla.

Veri sisälläni

Galina Kallio

Autossa huulillani maistuu ruho. Carbon Action -
kyltti vilkuttaa peruutuspeilistä. Hamuan
vesipulloa. Haju on tarttunut ihooni, kasvoihin,
hampaisiin. Välttelen karheiden huulieni
kostuttamista kielellä. Koetan huuhdella ruhon
kaikua vedellä alas, mutta olen ansassa. Ei ole
paikkaa, johon sylkäistä. Haju sekoittuu veteen ja
sylkeen. Nielen.

Kuohuu,
jähmettynyt veri
Käsi hakee paikkaa,
aseelle
Pää ei rauhoitu, se kääntyy, pois päin
Ase tulee lähelle, vaisto pelastaa, kerran, toisen,
kolmannen,
hetki jähmettyy,
vaisto luovuttaa,
pää odottaa.
Pam!
Ilma värähtää ja ruudin haju sekoittuu punaiseen.

Kuollut eläin, tai sen ruho rojahtaa tainnutushäkin
lattialle tuskin huomaamattomalla viiveellä. Lämmin
huuru täyttää ilman. Hengitys jota ei ole leijailee
valkeana haamuna. Yht'äkkiä häkin sivuseinä avataan,
ruhoa vedetään, kaula leikataan. Veri pulppuaa,
kurkku leikataan auki, sorkat ja jalat sätkivät,
liikkuvat, veri valuu, pää on irti, veri valuu
viemäriin, maa täyttyy verestä, koko maalattia on
veressä, punainen, tahmea. Ruhon jalkaan
kiinnitetään ketju ja nostetaan ilmaan. Yhdestä
jalasta. Ruho roikkuu, pää roikkuu, jalat sätkii.

Minne katosi pää?

Nylkeminen on taidetta, huomaa. Veitsi on työkalu, jolla työstetään materiaa. Ruho on muoto.

Allah tekee lihasta pyhää. Veitsi tekee siitä kauppatavaraa.

Eläimistä joilla on nimet tulee ruhoja. En erota verta, lihaa, sisuskaluja, eläimen ruuminosia, kaikki on samaa: materiaa. Yksittäiset osat eivät järkytä.

Olen muuttanut asentoa, taas, hieman, hieman enemmän. Paljaat kädet repivät vatsasta möykkyä.

"Siinä samassa on kätevästi maksa, keuhkot, munuaiset ja sydän", toteaa Q. "Siinä se Ruusu nyt roikkuu", kuulen äänen suustani sanovan. "Tuo ei ole Ruusu, Ruusu lähti vehreämmille laitumille. Alvikantakin muuttui", oikaisee I.

Kyllä me teille kahvit keitetään. Mutta haju on jo tunkeutunut joka paikkaan. Kahvia on vaikea saada alas. Nielen. Keksit pöydällä himottavat ja kuvottavat samaan aikaan. Ilma on sakeaa, lämmintä, lihallista. Muuttuiko mikään?

Muuttuuko mikään?

Kenkä veri

Galina Kallio

Hearts

Kristina Leppälä

Mentally, I am a tornado. Spinning, turning, seeing, not believing - or not wanting to inevitably think. I am shadowing a nurse in the heart department, I follow so close to him; I am the seam of a cape flapping behind him.

I hold my own hands, as I cannot comfort the patients with touch. My hands are warm and soft. The patient's hands look waxy.

I see the patient's heartbeat as a squiggly line on a monitor screen. My own pulse thumps away and I know my cheeks are red.

Tim the nurse and Mr. Patient are talking. Telemetry batteries are being changed. Out with the old, fumbling with the new.

The heartbeat on the monitor stopped beating. Did he flatline?

Batteries replaced; we see the monitor's squiggly lines again. The nurse says, "all set". The patient says, "I'm alive again!"

He had not kicked the bucket.
Death's transparent confusion.
Batteries are saviors, they showed Mr Patient was alive "again".

Dearest hand-holder, will you be a patient here one day, too?

I am wondering how close he is to my age, maybe 10 (20?!) years older - is this my destiny, too? Me as a diagnosis, the "me" lost and replaced as a patient. Grey hospital gown And patient.

To Mr Patient I say thank you (WHY?) and have a nice day (WHAT?).

This tournee continues to the next room.
Vulnerable at many levels. I am. I am vulnerable.
We go from the room and repeat. Until death do us part.

Hearts and hands

Kristina Leppälä

MINÄ TEIN SEN

Televisiotyö rikastavana vuorovaikutuksena

Huomenna hän tulee

Tiina Rautkorpi

Yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan määräämänä kustos julistaa väitöstilaisuuden alkaneeksi.

Herra kustos, herra vastaväittäjä, arvoisa yleisö. Suomi on edennyt digitalisoinnissa ripeästi ja aloitti television digitaalisen lähetystoiminnan vuonna 2001. Käynnissä on ollut kokonainen mediamaiseman muutos, ja samalla uuden interaktiivisen ja käyttäjälähtöisen välineen, internetin läpimurto. Digitaalinen vallankumous on räjäyttänyt mediatuotantojen määrän, jakelukanavat ja ansaintalogiikat. Sisältöjen tekeminen ja levittäminen on periaatteessa kaikkien ulottuvilla, ja toisaalta valtakielillä tuotetut sisällöt ylittävät valtioiden rahat.

Tutkimuksen kohteena oleva mediatalo, työnantaja korkeakoulussa, työterveys ja kertoja ottivat vuosia sitten mukavan asennon seuratakseen alkavaa lektiota. Mukana oli yllätysvieraita, menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus.

- *Sinä olet tulossa tutkimaan, tervetuloa. Ensiksi kirjoitamme tutkimusluvut. Ne allekirjoittaa henkilö, joka oli ensin päällikkö alalla X, mutta nyt hän on myös päällikkö alalla Y ja päällikön päällikkö aloilla X, Y ja Z. Hänen puoleensa voit kääntyä, jos on jotain ongelmia.*

Taloustutkimuksen viimeisin median käyttöä koskeva selvitys kertoo, että Suomessa televisio on yhä lisännyt katseluaan ja vahvistanut asemaansa suosituimpana joukkoviestintävälineenä. Internet ja televisio ovat yhdessä tulevaisuuden välineitä, jotka syövät painetun median ja radion osuuksia, ja alle 35-vuotiaiden ryhmässä internet on nyt ohittanut television. Tilanne mukailee kansainvälisiä trendejä mutta toistaiseksi television kotimainen ohjelmisto on säilyttänyt Suomessa hämmästyttävästi vetovoimaisuutensa ja peräti 84 prosenttia vastaajista ei halua supistaa suomalaista tv-tarjontaa.

- *Vieläkö sinä tutkit? Ai että olet vasta puolivälissä tutkimusta? Ai että keskuksemme ei tiedä päälliköiden nimiä?*

Omassa tutkimuksessani keskityn television ohjelmatuotannon kysymyksiin ja pohdin, miten digitaalisuus sulautuu olemassa oleviin historiallisiin ja kulttuurisiin työn organisoimisiin ja merkitystuotannon käytäntöihin. Uusi interaktiivisempi mediamaisema merkitsee television kerronnan muuttumista yhteiskehittelyksi, yhteistyöksi yleisön kanssa. Taidepedagogina minua kiinnostaa mikä voisi olla mediatuotannon radikaali yhteiskunnallinen potentiaali, eli mahdollisuus ottaa täysimääräisemmin käyttöön televisiovälineen audiovisuaalinen estetiikka ja erilaiset merkitysten yhdistelmät. Kysymykseni on, miten journalististen toimijoiden käsityöläisyys, luova ilmaisu ja merkityksellistäminen voisi löytää voimavaroja uusista viestinnän käytötavoista. Olen kääntänyt tämän tutkimusintressini seuraaviksi empiiriseksi tutkimuskysymyksiksi.

- *Vieläkö Sinä olet töissä täällä? Sinulla oli kilpailtu rahoitus, jonka työnantaja sai suoraan, mutta kyllä Sinun silti pitäisi ymmärtää lähteä heti työn päätyttyä. Sinä koulutit jo kaksi tasoltaan erinomaista kurssia ja vuoden Alumnin. Aiomme kaksinkertaistaa tutkimus- ja kehitystyön, ja silloin on pelkkää haittaa, jos on tutkijoita töissä.*

Tutkimuskohteeni on keskusteluohjelmasarja. Valitsin sen, tai yhtä hyvin keskusteluohjelmasarja valitsi minut, koska ohjelman tekijät olivat alun perinkin päässeet suunnittelemaan ohjelmaansa tiettyä kanavaa varten. Sisältötiimi teki itse päätöksen ryhtymisestään tutkimusyhteistyöhön vapaaseen vuorovaikutukseen perustuvilla työtavoilla. Tutkijana pääsin tilanteeseen, jossa oli läsnä yhtä aikaa televisiotuotannon menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus. Läsnä oli yhtä aikaa tuotantotiimin oma pyrkimys uudenlaiseen journalismiin ja uudenlaisiin toteutustapoihin, mutta myös erilaiset toiminnan esteet, erityisesti vallitsevien tuotantokäytäntöjen asettamat rajat. Tutkimukseni käsittelee siten tietyille ohjelmatyypille eli monenkeskiselle televisiokeskustelulle kehitellyn talk show -tuotantokonseptin toteuttamista ja kehittämistä. Televisiokeskustelu on television perinteinen interaktiivinen ja moniääninen ohjelmatyyppi, jonne yleisön edustajat on kutsuttu esittämään mielipiteitään

journalistien rakentamalle ja kontrolloimalle näyttämölle ja jonka yleisösuhdetta on mahdollista tutkia.

Yhteiskuntamme alkoi taantua lamassa noin vuonna 2009.

Juuri laman alettua ilmestyi Pekka Himaselta tilattu Kukoistuksen käsikirjoitus. Sen keskeisenä teemana on Rikastava vuorovaikutus. Sitähän television keskusteluohjelmat voivat parhaimmillaan olla: kulttuurin välittämistä, arvojen esilletuomista. Kukaan ei tiennyt millainen oli edessä oleva matka vuoteen 2022.

- Ihan mahtava Sinulla tuo teema. Tekijöiden oma pyrkimys moniääniseen journalismiin.*

Ohjelman talk show -tuotantokonsepti toi mukanaan empiiriselle tutkimukselleni kontekstin ja rajat, joiden avulla tutkimuskysymykseni ovat luettavissa seuraavasti. Ensimmäinen tutkimuskysymykseni rajoittuu siihen, miten yleisösuhte merkityksellistyy yksittäisessä ohjelmatuotannossa, joka samalla edustaa omalla konseptillaan tiettyä yleisösuhdetta. Toisessa tutkimuskysymyksessäni tarkastelen sisällön ja muodon vuorovaikutusta. Käsittelen sitä sekä tuotannon että ohjelmatuotteen näkökulmista tapaustutkimukseni viitekehyksessä. Kolmas tutkimuskysymykseni nostaa työni pohdittavaksi refleksiivisyyteen perustuvan tutkimusmenetelmäni ja kehittämistutkimuksen keskinäisen suhteen. Kysyn, voidaanko tutkimukseni dokumentoimaa osallistujien kehittämispuhetta ja analyysia, jonka siitä tuotan, käyttää tulevien keskusteluohjelmien kehittämisessä aineistona, joka välittää ajattelua peilin tavoin.

Aikakauden tieteen ismi oli yhteiskehittely, co-creation.

- Olet co-creation -tutkija. Ihan liikaa herättää kateutta toisissa se, että olet noin edelläkävijä ajattelussasi. Me vasta alamme kerätä massiivisia aineistoja asiakkailtamme, ja siihen resursseja tarvitaan. Vahvistamme it-osastoa, siellä tietomassoja kerätään.*
- Kyllä johtajat niitä sitten oman työn ohessa analysoi.*
- Kyllä tuottajat niitä sitten oman työn ohessa analysoi.*

Keräsin kahden tuotantokauden aikana tapaustutkimukseni tuotannosta monitasoisen aineiston. Se sisältää etnografia-aineiston, joka on kerätty havainnoimalla

tiimien työskentelyä, sekä ohjaajan mieleenpalauttamishaastattelut, jotka on toteutettu katsomalla ohjaajan kanssa kahden ohjelman nelikenttäkuvanauhoituksia ja kahta ohjauskomennot sisältävää taltiointia. Lisäksi tein haastatteluja ja nauhoitin kaikkiaan viisi ohjelmasarjan jaksoa. Yksi jaksoista syntyi esityksestäni aineistonkeruun loppupuolella, se on keskusteluohjelmasarjan sadas ohjelma, jossa keskustellaan hyvästä televisiokeskustelusta. Analyysin mikrotasolla olen tästä aineistosta valinnut kaksi aineistokokonaisuutta. Ne ovat ohjaajan haastattelut ja esimerkkiohjelman litteraatio ja oheismateriaalit.

Tutkimukseni on paitsi tuotantokäytäntöjen havainnointia ja tuotantoprosessin lopputuloksen eli valmiin keskusteluohjelman analyysia, myös interventio erityisessä, vuorovaikutuksen tutkimuksen mielessä. Tutkimukseni liittyy toiminnan teorian ja kehittävän työntutkimuksen tutkimusperinteeseen. Se liittyy tähän perinteeseen menetelmillään, joita ovat interaktiivinen etnografia ja merkityksellistämisen analyysi. Tutkimusprosessi sisältää tutkijan osallistumisen ja ohjelmantekijöiden osallistamisen, joissa molemmissa on näkökulmana toiminnan kehittäminen.

- *Meill' on pyrkimys merkitykselliseen viestintään. Meill' on sotamuistot ja sairaalahierarkia. Meill' on hanki ja jää, meill' on halla ja yö. Meill' on neuvostot ja ministeriöt. Meill' on digitaalisuus eri poteroiden välillä. Meill' on maailman ensimmäinen digitelevisio ja kokeilukulttuuri. Ja kohta meill' on korona.*

Tutkimusmenetelmäni keskeinen lähtökohta on refleksiivinen merkityksellistämisen, jossa merkitys ei ole kenenkään omaisuutta vaan se muodostuu intersubjektiivisesti toimijoiden välissä. Merkityksellistämisen toimintaperiaate taas on minulle jatkuva kyseenalaistaminen, responsiivisuus. Responsiivisuuden periaate merkitsee jatkuvaa mahdollisuutta vastustaa toisen merkityksiä ja luopua yhden merkityksen ylivallasta. Se tarkoittaa, että jokaisen toiminnan osapuolen on mahdollista osallistua merkityksellistämiseen elävänä ja autenttisenä. Etnometodologisessa keskusteluntutkimuksessa responsiivisuus mahdollistaa toiminnan jatkuvan tilanteisen variaation. Omassa tutkimuksessani tarkastelen sitä myös organisaatioilmiönä seuraten kahden tutkijan kehitelmiä. Kulttuuristen merkitysten näkökulmasta tarkastelen responsiivisuutta

taidepedagogiikassa yhteistoiminnallisen improvisaation menetelmänä. Mielenkiintoni kohdistuu montaasiin perustuvan visuaalisen kerronnan mahdollisuuksiin.

- *Ja meill' tulee aina vain heikommät resurssit viestinnän koulutukseen. Ja sitä annetaan etäopetuksena Zoomissa ja Teamsissa.*
- *Onneksi on tämä Sinun kouluttama Alumni ja yksityisen sektorin runsaat rahavirrat.*

Kehittävässä työntutkimuksessa responsiivisuus liittyy työssä oppimiseen. Sitä täydentää bahtinilainen ymmärrys dialogista, joka tulkitaan vuorovaikutuksessa tapahtuvaksi referentiaalistien kohteiden luomiseksi. Tutkimuksessani kutsun vuorovaikutuksessa syntyvää toimijoiden puhetta, jossa kohteena on television vuorovaikutustyön kehittäminen ja omassa työssä oppiminen, kehittämispuheeksi. Tämän kehittämispuheen analyysi muodostaa empiirisen tutkimukseni olennaisen osan.

- *Meill' on hirvittävä osaajapula tässä maassa. Ihan joka ikisen maan korkeakoulutetun paperit olemme katsoneet eikä löydy yhtään, jossa yhdistyy it-osaaminen ja tulkinta. Vaikka mitä maksaisimme, jos yhdistyisi it-osaaminen ja tulkinta.*

Tapaustudkimukseni analyysistä käy ilmi, että ohjelman raskaassa tuotantotavassa massatuotannon työtapo ja myös sen kehittyneemmät muunnelmat kuten joustava työ, joutuvat ristiriitaan journalistisen käsityön vaatimusten kanssa. Studiossa tapahtuva suoran kaltainen monikameratuotanto ei anna visuaaliselle tiimille täysimääräistä mahdollisuutta merkityksellistää tilanteisesti keskustelua vaan pakottaa sen turvautumaan tietyn formaatin noudattamiseen. Valitun tuotantotavan seurauksena ohjelmasta tulee toimittajakeskeinen ja toimittajajohtoinen, vaikka ohjelman tuottajat ja sisältötiimi haluavat edistää osallistujien vapaasti kehkeytyvää keskustelua ja neuvottelua merkityksistä. Olen tyypittänyt ohjelmasta löytämäni yleisösuhteen julkisen palvelun historiaan liittyväksi opettavaksi yleisöpuhutteluksi, joka tässä talk show -ohjelmatyypissä on verhottu ironiaan. Bahtinin karnevalisoitumisen näkökulmasta ironia ja siihen liittyvä nauru voi kyllä yhdistää ihmisiä yhteisöksi, mutta toisaalta se voi myös sulkea yhteisön jäseniä naurun ulkopuolelle. Ironia sävyttää toimittajan puhetta myös silloin, kun hän pyrkii aidosti refleктоimaan työnsä ongelmia televisioyleisölle.

- *Meill' on kylän suurin kypärä ja letku letkeä. Sinun palkanmaksusi loppuu nyt tähän.*

Ohjauksen analyysissä näkyy, miten ohjaaja korostaa tiiminsä käsityömaista osaamista kuvakerronnan visuaalisten roolien rakentamisessa ja samaistuu tv-yleisön mahdollisuuksiin seurata keskustelua. Jos kuvakerronnan montaasille olisi mahdollista keskustelun sisältöjen refleksiivinen merkityksellistäminen, se voisi luoda yleisölle avoimempia merkitysten yhdistelmiä niin että yleisöt pääsisivät ohjelman agendan ja kerronnan heille antamista rajoitetuista yleisörooleista toimijoiksi.

Viime aikoina luovan työn johtamisen kirjallisuudessa on esitetty uusia ajatuksia television tuotantoprosessien strategisten tekijöiden hahmottamisesta. Ne ovat lähellä taidepedagogiikan ja improvisaation periaatteita. Enää ei niinkään etsitä tuotantoprosessin yksittäisiä strategisia toimijoita, välittäjiä tai "portinvartijoita", joiden päälle voisi sälyttää päävastuun tuotannon onnistumisesta ja joita kouluttamalla ja harjoittamalla pystyttäisiin parantamaan oleellisesti koko tuotantoprosessin laatua. Nyt asetelma käännetään ympäri, ja pohditaan, miten työprosessit kokonaisuutena mahdollistaisivat kaikkien osapuolten samansuuntaisen päämääräasettelun. Samalla etsitään laaja-alaisesti tuotantoprosessin heikkoja lenkkejä ja yhteistoiminnan esteitä. Omassa tutkimuksessani löydän televisiotuotannon kehittämisen heikot lenkit osapuolten välisen vuorovaikutuksen esteistä, siis tekijöistä, jotka estävät kaikkien osapuolten yhtäläisen ja yhtäaikaisen toimijuuden yhteisen työprosessin suuntaajana ja merkityksellistäjänä.

- *Kohta meill' on uutisissa myös Valtiontalouden tarkastusviraston johtaja, joka ei sano mitään.*
- *Ja mä sanoin niille, että en koskaan tiennyt mikä oli tittelini viimeisimmän organisaatiouudistuksen jälkeen.*

Tutkimukseni keskeinen johtopäätös on, että merkitysten rikastamisessa ei voida tukeutua välittäjiin, vaan sisällön ja muodon yhteistyö ja asiakaskeksien yhteiskehittely edellyttää, että vuorovaikutukselle avataan laaja-alaiset edellytykset televisio-ohjelman osapuolien välille.

Tutkimusasetelmallani kysyn siten, miten television kehitys saataisiin taas tekijöiden käsiin. Television historiaa on leimannut suppea ohjelmakonseptin käsite.

Ohjelmakonsepti on ymmärretty ohjelmasisällön kuvaksi tai malliksi, joka on luetellut tv-sarjoista samat seikat kuin elokuvatuotannoista eli genren, tapahtumien pääpiirteet ja päähenkilöt. Sitä on käytetty sekä pilottien suunnittelun pohjaksi että markkinoinnin tarpeisiin. Konsepteja on testattu koeyleisöillä. Käsite liittyy siihen kulttuurituotannon kasvumekanismiin, että televisiossa kysyntä on luonut tarjontaa mutta yhtä hyvin tarjonnalla on aina luotu kysyntää. Vaiheessa, jossa television tuotantomäärät räjähtivät ja kansainvälinen ohjelmakauppa vilkastui, ohjelmakonseptista tuli tuote, myytävä ohjelmaformaatti, josta pahimmillaan uhkaa tulla ohjelmatuotannon pakkopaita. Kehityskulku on osoitus television useista paradokseista, siitä, miten kulttuurituotannon koneistolla on taipumus kääntää katseensa sisäänpäin ja tyytyä varioimaan katsojamenestyksiksi osoittautuneita tuotteitaan, sen sijaan että tekijät pyrkisivät kohtaamaan todellisia yleisöjään ja toisiaan. Tyytyminen tv-formaattien rakentajaksi voi viedä elintilaa tuotantotiimien luovuudelta, tekijöiden parhaiden kykyjen hyödyntämiseltä ja oppimiselta.

- *Minä kaipaen Rikastavaa vuorovaikutusta. Oli niin kivaa toimia kokeilevassa, uutta luovassa tuotantotiimissä.*
- *Minä kaipaen Rikastavaa vuorovaikutusta. Oli niin kivaa toimia kokeilevassa, uutta luovassa tutkimus- ja kehitystiimissä.*

Tutkimukseni haastaa sellaisen televisiotuotantojen kehittämisen, jossa journalistinen toimijuus erotetaan journalismin lopputuotteita koskevasta tutkimuksesta. Televisiotutkimuksen näkökulmasta on kysyttävä, miten uusien osallistamista tukevien tutkimusvälineiden ja menetelmien käyttöönottamisen on mahdollista purkaa aikaisemman televisiotutkimuksen kaavoittumia. Vaikka työssäni ainoastaan sivuan suomalaisten televisio-ohjelmien kehittämisen historiaa, voin hiukan yksinkertaistaen tiivistää sen historiallisen trendin, että television yleisötutkimus on Suomessakin usein perustunut kaupallisiin sovellutuksiin, joilla on juurensa positivistisessa tiedenäkemyksessä. Televisioyleisöjen tutkimus sekä amerikkalaisessa että eurooppalaisessa televisiossa on palvellut katsojamäärien maksimointia ja pitänyt kiinnostuksen kohteenaan yleisöjen mieltymyksiä. Televisiokanavilla on haluttu löytää optimaalinen tasapaino ohjelman sisällön ja kulutuspaikan välille. Yksi esimerkki tästä on yhä RiscMonitor -tutkimus. Kanavakilpailussa on vuosien saatossa otettu käyttöön erilaisia kvantitatiivisen

yleisötutkimuksen mittausmenetelmiä ja tehty erilaisia kvalitatiivisia analyyskejä. Niiden pohjalta on tehty tulkintoja tietynlaisten televisio-ohjelmien suunnittelemiseksi tietyille kohdeyleisöille, jopa silloin kuin tutkimuksessa harjoitetut menetelmät ja käytetyt otannat eivät ole täyttäneet empiirisen tutkimuksen kriteerejä.

- *Voisitko vielä ennen lähtöäsi kiteyttää lyhyesti, miten tämän tutkimuksen tulokset esiteltäisiin asiakkaille.*

Päädyn väitöskirjassani ehdottamaan seuraavia periaatteita otettavaksi käyttöön televisiotuotantoja kehittävässä tutkimuksessa.

Esitän vasemmalla televisio-ohjelman tuotantokonseptin kehittämisasetelman, sen kaikki yhtä tärkeät osapuolet (nelikenttä vasemmalla), jotka olisi saatava osallistetuksi kehittämistutkimukseen. Oikealla taas esitän kuuluisan tv-tutkijan käsityksen siitä, miten monitasoisesti televisiotuotantoja on mahdollista tutkia (ympyrä oikealla). Sen jälkeen, kun olette katsoneet koko kuvion, pyydän teitä kiinnittämään kolmessa perättäisessä diassa huomiota ympyrässä tapahtuvaan kiertoliikkeeseen eri tuotannon tasojen alla. Tuotantojen tutkimus on rikas tutkimuskenttä, jossa analyyskejä voi tapahtua kolmella eri ulottuvuudella kolmella eri tuotannon tasolla. Journalistista tuotetta on mahdollista tutkia mikro-, makro- tai niiden väliin jäävällä välitasolla, ja samoin sekä tuotantotapaa että tuotteen suhdetta yleisöön on mahdollista tutkia kaikilla näillä kolmella tasolla.

Omassa vuorovaikutuksen viitekehyksessäni kiinnostavaa kehittyemisessä on jatkuva liike vanhan ja uuden välillä, responsiivinen merkityksellistäminen tapahtuu yhtä aikaa jännitteisenä vanhaan mukautumisena ja uuden luomisena painopisteiden muuttuessa. Kehittämistutkimus saa merkityksensä tämän liikkeen kontekstissa.

- *Hengitä vihastuessasi sisään ja ulos. Se helpottaa. Me annamme Sinulle kaikki rokotukset. Meill' on hanki ja jää, meill' on halla ja yö. Ei tule pöpöjä.*

Jos televisiotuotannon luovat toimijat, sekä journalistit että yleisöt, voisivat vapautua miellyttämisen ja mieltymisen ja ulkopuolisten formaattien ja mittareiden orjuudesta oman toimintansa vuorovaikutukselliseen ja tutkivaan kehittämiseen, voisi täydellistyä se mitä televisio on vuosien mittaan parhaimmillaan jo ollut.

Televisiota on ylivertaisten audiovisuaalisten ominaisuuksiensa takia kutsuttu yleisön päälle vyöryväksi passivoivaksi tajuntateollisuudeksi, mutta todellisuudessa se on ollut paljon enemmän. Televisio on ollut paradoksi ja käyttövoima, joka ei ole koskaan oikein mahtunut rajoihin joita sille on yritetty asettaa. Televisiokuva, kuten myös radioääni, on viestintävälineistä herkin paljastamaan henkilökohtaisen suhteemme asiaan, josta puhumme.

- *(keskusteluohjelmien tekijät ja tutkijat kuorossa)*
Minä kaipaen Rikastavaa vuorovaikutusta. Siitä jo maksettiinkin. Aika paljon!!!
- *Kohta meill' on uutisissa ylivertoSuomen ylivertokokeilujen suunnittelija, ja kokeilut yltävät avaruuteen asti. Me palkkaamme nuoria, ja määrääaikaisia.*

Tulevaisuuden uudessa mediamaisemassa ei ehkä puhuta enää televisiosta, mutta myös internetin ja television sulautuessa toisiinsa erilaisten uusien yhteistoimintalustojen, portaalien ja platformien, käyttövoimaksi tulevat elokuvan ja television perinteiset mullistavat ominaisuudet, kuva, ääni ja liike. Näiden ominaisuuksien uudenlainen käyttö voi parhaimmillaan edistää ihmisen ja ihmisyyhteisöjen mahdollisuuksia elävään responsiiviseen merkityksellistämiseen, raivata tilaa kulttuuriselle monimuotoisuudelle ja osallistua keskusteluyhteiskunnan ihanteisiin perustuvan demokratian ja inhimilliseen toimijuuteen ja luovuuteen liittyvän elinvoiman edistämiseen.

Pyydän Teitä, yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan määräämänä vastaväittäjänä esittämään ne muistutukset ja huomautukset, joihin katsotte väitöskirjani antavan aihetta.

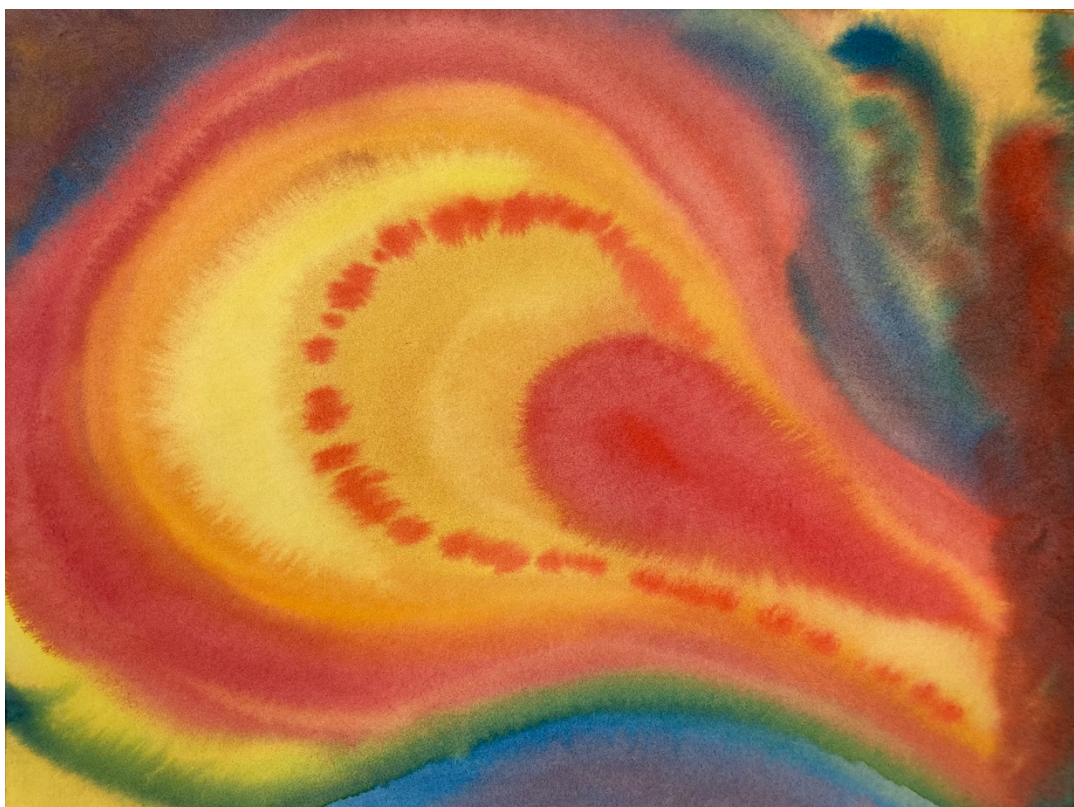
Vastaväittäjän yhteenveto kuunnellaan seisten.

Tämän jälkeen kehotan niitä arvoisia läsnäolijoita, joilla on jotain muistuttamista tai huomauttamista väitöskirjaani vastaan pyytämään puheenvuoron herra kustokselta.

Tutkimuksen kohteena oleva mediatalo, työnantaja korkeakoulussa, työterveys ja kertoja vilkaisivat toisiaan, ja kaikki poistuivat paikalta aivan hiljaa.

Hehku

Galina Kallio

Toimintatutkijan keskiviikko

Marja-Liisa Trux

Moikka Marja-Liisa,

Kiitos perjantain tilaisuudesta! Pitämäsi esitys herätti meissä [toimitusjohtajan etunimi] kanssa muutamia ajatuksia, joista mielellään juttelisimme kanssasi. Pääsisitkö lounaalle [ravintolan nimi] maanantaina [päivämäärä] klo 12 tai tiistaina [päivämäärä] klo 11:30?

Aurinkoa!

[Head of Marketing and Communications]

Ravintolassa kuuntelen yritystä asettaa rajoja tutkimukselle. Muokata suustani tulevia sanoja sopivammiksi organisaation julkikuvalle.

Katson Suomea junasta, tapaan tanssijoita, kuuntelen huolia, aistin pelkoa, hiljaisuutta. Ilmassa kaiku se, mitä he eivät kerro minulle, heti.

Matkustan metrolla, kävelen lumessa, loskassa, kiveyksellä, asfaltilla, hiekalla, nurmella. Löydän tanssia asukastalosta, kerrostalosta, veturihallista, autotallista, väestönsuojasta, konserttisalista, aulasta, ravintolasta, pihalta, koulusta, kaivoksesta. Löydän verkostoja, kollegoja, koulukuntia, yhteisöjä, kulttuureja. Kätettyjä maailmoja.

Löydän tunteita, kehon liikutusta, iloa, oppimista, naurua, vitsailua, vauhtia. Kosketusta. Kuuntelen tarinoita yhteydestä, toisista, hyväksynnästä, ystävydestä. Tavoista kertoa maailmalle, kuka on ja tulla nähdyksi. Ihminen kysyy:

N ä e t k ö s i n ä m i n u t ?

Seuraan ammatillista organisoitumista: kuinka työskennellään yhdessä, miten syntyy ensemble?

Seuraan tapaamista ammattilaisten ja managerien välillä: kuinka puhutaan ohi, miten käännetään selkä. Millä sanoilla jätetään ulos kelpoisten joukosta? Kuka päättää toiminnan materiaalistien edellytysten jakamisesta? Millä perusteilla?

Kuuntelen tarinoita köyhyydestä, vammautumisesta, sairaana työskentelystä. Tanssijan työ maistuisi, jos sitä varten ei tarvitsisi uhrata lasten harrastuksia ja perheen lomiam. Jos luovan työskentelyn aika ei kuluisi hallinnollisella tempuradalla ja penninvenytyksessä. Jos kollega ei olisi pahin vihollinen.

Vastaan nuorten ammattilaisten kysymyksiin. Mitä on valta?

Missä se on? Kuinka sen voi nähdä? Mitä voin tehdä itse?

Onko liikkumavaraa? Onko toivoa?

Onko minulla tulevaisuutta tanssijana - vai pitäisikö vaihtaa alaa?

Perjantaina kerron, että managerialismi hallitsee vallan näyttämöitä, mutta ammattilaisilla on toivoa, jota ruokkii heidän halunsa väitellä nauttien.

Keskustella kollegojen kanssa kriittisesti ja itsekriittisesti omasta työstä. Kuunnella ja antaa tilaa. Tekijän valta kumpuaa taidosta, joka on enemmän kuin tekniikkaa. Yhteydestä hyviin ja erityisiin asioihin. Tärkeisiin asioihin, jotka vetävät ihmisiä tanssin pariin vuosituhannesta toiseen, aina uusin tavoin. Kehotan kysymään:

M i k s i t a n s s i t a a n ?

Keskiviikkona vastaanotan viestin:

Moikka Marja-Liisa

Kudos 2
Outi Koskinen

Ai mikä puu on?

Samuli Junttila

No, sehän on vain satojen miljoonien vuosien aikana hioutunut eri eliösystemien yhteenliittymä.

Katsos, kun puussa on neulasia, ne ovat kuin kyläläisiä. Joka vuosi uusi setti kyläläisiä syntyy omalle seudulle, jotka osoittavat kasvun suunnan.

Jokainen kyläläinen tekee hommansa. Päivät paiskitaan hommia ja yöt levätään. Vesi tulee putkea pitkin ja paska menee putkea pois. Osan työn tuloksista kyläläinen käyttää itse ja ylimääräinen, mitä ei käytetä omiin tarkoituksiin pistetään yhteiseen pankkiin jonnekin kauas juuristoon, mistä ei kyläläisellä kyllä ole mitään haju - ainakaan välttämättä.

Kun kyläläinen on tehnyt paljon hommia, sille kertyy pinkkaa. Sen soluseinät alkavat paksuuntua ja siitä tulee huomattavasti jäykempi. Kuulostaako tutulta?

Jos kyläläinen joutuu syödyksi, hän kyllä ilmoittaa siitä muille. Se huutaa, mutta ei äänen kautta, vaan hajun. Koska kyläläisellä ei ole sähköä, viesti kulkee ilman halki nopeimmin seuraavalle. Tietysti. Eli kun haistat ihanan tuoreen mäntypuun sahatun pinnan, voi kyseessä olla sen viimeinen avunhuuto!

Seuraavan kerran kun kaadat puun, niin mieti montako kyläläistä jää kodittomaksi. Tekevät hommia yhteisen hyvän eteen, ei sellaisia kannattaisi liikaa kaataa.

Perkele!

KESKIPUHE

Käsissäsi on zine-kokoelmateos, joka kätkee sisäänsä jälkiä moninaisilta tutkimuspoluilta. Se tarjoilee luonnoksia, liitoksia, murusia sekä rönsyjä. Tuotoksia, jotka eivät mahdu nykynormin mukaiseen tieteen muottiin; jotka eivät noudata akateemiselle tekstille annettuja kapeita rajoja; jotka eivät hanki akateemisia työpaikkoja.

Tekisi mieli todeta, että teos ei kaipaa selittelyjä. Kuten tutkijan uteliaisuus, joka on johdattanut kunkin meistä tieteen poluille, väylille ja haaroille, ei kaipaa selitystä. Kaipuu vapauttaa tutkimus - tutkiminen, ajattelu - siitä muotista, johon se on nykypäivänä puristettu kutistaen tutkijat palvelemaan tieteen instituutioita¹ on osaselitys käsillä olevaan teokseen. Tässä teoksessa akateemisia murusia tarjoilevat ihka oikeat, lihalliset tutkijapersoonat, jotka refleктоivat työtään ja ilmaisevat ymmärryksen synnyttämiä kokemuksia, tunteita ja ajatuksia eri tavoin.

Välillä tekee hyvää tehdä muutakin kuin vain raportoida tutkimustuloksia määrämittaisen asiaproosan ja perinteisen tiedeviestinnän keinoin. Miksi tutkija esimerkiksi valitsi juuri tämän aiheen tai kohteen tutkimukselleen? Miksi se on hänestä tärkeä? Miten tutkiminen sujui ja miltä se tuntui? Mitä ajatuksia tutkimus tutkijassa herätti? Miten tutkittavat puolestaan suhtautuivat tutkijaan, vai olivatko he laisinkaan kiinnostuneita?

Mitä muuta tutkija tuli tulostensa ohella saaneeksi aikaan tai aiheuttaneeksi? Kuka hän nyt on ja keneksi hän on tulossa - kun on tällä tutkimuksen polulla?

Zine tarjosi meille sopivan muodon haastaa totuttuja tiedontuotannon tapoja ja kokeilla ilmaisutyylejä erilaisille tutkijuuksille. Se tarjosi tavan uudistaa tutkimusraportoinnin estetiikkaa. Zine on genrenä meille tekijöille uusi. Vaikka tutustuimme muiden tekemiin zineihin, tartuimme toimeen ilman suuria taustatietoja. Ymmärsimme suopeasti zinen villinä, vapaana ja sallivana muotona. Ilmaisun muotojen kokeilu on myös ajattelun muotojen kokeilua. Koska tutkimuksen ja sen tulosten

¹ Stengersin (2018) ja Räsänen (2019a) mukaan tieteen instituutioita määrittävät nykypäivänä tietotalouden ja managerialismin lainalaisuudet.

representaatiot ajan myötä määrittävät sitä, mikä meille ihmisille näyttäytyy todellisuutena, on hyvä silloin tällöin uskaltautua niiden ulkopuolelle. Zine näyttäytyy meille omaehtoisena, jopa riehakkaana tapana ilmaista kaikkea sitä, mikä tekee meistä inhimillisen tutkijan kehoinemme ja tunteinemme.

Zine-teos on käynnistynyt Käytäntöteoreettisessa opintopiirissä käydyistä keskusteluista. Käytäntöteoreettinen opintopiiri eli KOP - tai tuttavallisemmin Koppi - syntyi Aalto-yliopiston fuusion raunioille² vuonna 2013. Opintopiiri lähti liikkeelle kiinnostuksesta teorian ja käytännön suhteeseen ja oppihistoriaan sekä tarpeesta reflektoida (omaa) akateemista työtä, jonka mielekkyyden moni koki olevan koetuksella. KOPin toimintaa leimaakin hyvän vaaliminen. Vuosien saatossa KOPista on kasvanut turvasatama ja voiman lähde, yhdessä ajattelun, jakamisen, tekemisen ja tutkimuksen edistämisen paikka. Akateemista aktivismiakin KOP on palvellut.³

Akateeminen maailma - ja tiede - näyttäytyy monelle koppilaiselle moninaisena ja moniäänisenä. KOP ei ole edistänyt akateemisten uratavoitteiden saavuttamista tai tutkijan maineen nostamista eli tutkimuksen tehokkuushyviä.⁴ Sen sijaan KOP on näyttäytynyt paikkana, joka on avoin yhdessä ihmettelylle, oppimiselle ja mielekkäälle tekemiselle eli tutkimuksen erinomaisuushyville.⁵ Se on ollut monille akateemisen vapauden vyöhyke⁶ ja koti, joka on auttanut näkemään mahdollisuuksia toimia toisin, myös isommissa ympyröissä. Tapaamisiin on voinut tulla avoimena, keskeneräisenä, vailla suuria odotuksia ja tavoitteisiin kurkottelua. Olemme haastaneet toistemme ajatuksia, mutta itsetarkoituksellinen keskinäiskilpailu on jäänyt tämän ryhmän ulkopuolelle. Näin ollen väittelyn sijaan olemme askeltaneet kohti dialogia.

² Kapitalismin raunioista, ks. Tsing (2020).

³ Lue lisää: *Kopista ulos - tutkijat käytäntöteoreettisen tajun jäljillä* (Räsänen ym. 2015); *Tutkija toimii toisin: esseitä akateemisesta työstä ja sen vaihtoehtoista* (Räsänen 2019b).

⁴ McIntyre 1988

⁵ McIntyre 1988

⁶ Vrt. Holland ym. 1998.

Yliopistomaailman ulkopuolisille voi tulla järkytyksenä, että tutkijat hyvin yleisesti pelkäävät tieteen vapauden puolesta. Kyse ei ole edunvalvonnasta, vaan demokratian ja yhteiskunnan toimivuudesta. Autonomia voi kaventua hiipien, ja tieteen riippumattomuus on rakoillut usein historiansa aikana. Ennen teollisuusjohtajien aikaa yliopistoja ohjailivat kirkkoruhtinaat ja kansallisvaltiot. Näennäisen vapaiden herrasmiestutkijoiden toimia ohjasivat sata vuotta(kin) sitten elitistiset sidonnaisuudet. Nykyisin tutkimus pyritään valjastamaan vaikkapa teollisuuden ja geopolitiikan välineeksi.

Me haluamme konkretisoida kritiikkimme ja katsoa asiaa tekijöiden arjesta käsin. Haluamme edistää omaehtoista toimintaa, kriittiseen ajatteluun kannustavaa akateemisen työn itsereflektiivistä tarkastelua, armollista ja lempeää keskustelua, hidasta tiedettä⁷, taistelevaa tutkimusta⁸ sekä tutkijaksi kasvamista ja rajojen ylittämistä. Haluamme tehdä riippumattomuuteen pyrkivää ja samalla oman sijoittuneisuutensa tiedostavaa, rehellistä ja läpinäkyvää tutkimusta.

Tänään joudumme kysymään, mistä tutkimus juuri nyt riippuu ja mistä sen pitäisi riippua. Voimmeko yhä uskoa, että tieteen instituutiot palvelevat niitä hyviä, joita varten ne on perustettu? Zine voi olla yksi manifestaatio vastarinnasta, hiljaisesta⁹ ja luovasta.¹⁰

Meistä on ollut yllättävän helppoa tehdä tätä kokoelmaa ryhmänä, jossa on edustajia eri tieteen- ja taiteenaloilta, tutkijatohtoreita, apurahatutkijoita, väitöskirjatutkijoita, kouluttajia, opettajia, maanhoitajia ja sellaisiksi haluavia sekä yhteiskunnallisia aktiiveja. Teemme paperiversion zinestämme riiputettavaksi, kuten termi kuuluu myös väitöskirjojen osalta, eli esillä pidettäväksi yliopiston kirjastossa. Väitämme ja riiputamme.

Vaikka tutkimuksen ja sivistyksen vapaus on alennustilassa, emme halua rummuttaa epätoivoa.

⁷ Stengers 2018, Gosselain 2011

⁸ Suoranta ja Ryyänen 2014.

⁹ Scott 1976; Autti ja Lehtola 2019

¹⁰ de Certeau 1990; Fleming ja Spicer 2007

Toivossa on kyse aikaperspektiivistä. Meillä on unelma toisenlaisesta yliopistosta. Unelmamme odottaa tilaisuutta yliopistolaitosten takahuoneissa, tarpeettomiksi julistetuilla tutkimusaloilla, kirjastoista poistetuissa oppikirjoissa, irtisanottujen tutkijoiden kehoissa, uusien opiskelijoiden viattomissa kysymyksissä ja pakkotahtisesti työskentelevien tutkija-opettajien tunne-elämässä.

Zinen ulkopuolella kamppailemme unelmamme puolesta joka päivä, työtä tehden ja tulevaisuutta rakentaen. Jotta tutkimusjulkaisujen ja asiantuntijalausuntojen lomasta henkeä haukkova sisäinen dialogimme tulisi joskus kuulluksi. Jotta myös opiskelijat ja kaikki kansalaiset pääsisivät osallisiksi kriittisen ajattelun, dialogin ja refleksiivisyyden perinteistä. Jotta uusia sukupolvia kasvaisi jatkamaan työtämme - ihmiskunnan pitkää suunnistusta, joka lepää leikin päällä, kasvaa uteliaisuudesta.

Siksi teimme MetabolismiZinen.

Lähteet

Autti, Outi ja Lehtola, Veli-Pekka (toim.) (2019) *Hiljainen vastarinta*. Tampere: Tampere University Press.
<https://library.oapen.org/handle/20.500.12657/25743>

Certeau, Michel de (1990) *L'invention du quotidien*. Vol. 1, *Arts de faire* (uusi painos). Pariisi: Gallimard.
(Englanninkielinen käännös 1984: *The Practice of Everyday Life*.)

Fleming, Peter ja Spicer, André (2007) *Contesting the Corporation. Struggle, Power and Resistance in Organizations*. Cambridge: Cambridge University Press.

Gosselain, Olivier P. (2011) *Slow Science - La désexcellence*. *Uzance: Revue d'ethnologie européen de la Fédération Wallonie-Bruxelles* 1, 120–140.

Holland, Dorothy; Lachicotte, William Jr.; Skinner, Debra ja Cain, Carole (1998) *Identity and Agency in Cultural Worlds*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

MacIntyre, Alasdair (1988) *Whose Justice? Which Rationality?* London: Duckworth.

Räsänen, Keijo (2019a) Suorittamassa vai hyvällä asialla? Nuorten tutkijoiden moraalikäsityksiä. Teoksessa: Karin Filander, Maija Korhonen & Päivi Siivonen (toim.) *Huiputuksen moraalijärjestys. Osallisuuden ja sosiaalisen kivun kertomuksia*. Tampere: Vastapaino.

Räsänen, Keijo (2019b) (toim.) *Tutkija toimii toisin: esseitä akateemisesta työstä ja sen vaihtoehtoista*. Helsinki: Aalto University Reports & Books 3/2019. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-60-8879-2>

Räsänen, Keijo; Apajalahti, Eeva-Lotta; Houtbeckers, Eeva; Kallio, Galina ja Penttilä, Anu (toim.) (2015) *Kopista ulos - tutkijat käytänteoreettisen tajun jäljillä*. Helsinki: Aalto University Reports & Books 5/2015. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-60-6265-5>

Scott, James C. (1976) *The moral economy of the peasant: Rebellion and subsistence in Southeast Asia*. New Haven: Yale University Press.

Suoranta, Juha ja Ryytänen, Sanna (2014) *Taisteleva tutkimus*. Helsinki: Into.

Stengers, Isabelle (2018) *Another science is possible: A manifesto for slow science*. Cambridge, UK: Polity Press.
(Alkut. 2013: *Une autre science est possible! Manifeste pour un ralentissement des sciences*.)

Tsing, Anna L. (2020) *Lopun aikojen sieni - Elämää kapitalismin raunioissa*. Helsinki: Tutkijaliitto. (Alkut. 2015: *The Mushroom at the End of the World: On the Possibility of Life in Capitalist Ruins*.)

SINÄ TEIT SEN

Lähes tyhjä pöytä

Keijo Räsänen

Annelin perintö

Meri Jalonen

Jos pitäisi nimetä yksi ihminen, joka on eniten vaikuttanut siihen millaista tutkimusta teen ja millainen tutkija minusta on tullut, sanoisin että se on Anneli. Millaisen jäljen Annelin kanssa työskentely on jättänyt, mitä kannan mukani? Mitä muistan hänestä?

Läsnäolo ja suhteessa oleminen. Anneli ei koskaan ollut välinpitämätön, hän kohtasi ihmiset ja tuli yli puolitiehen vastaan. Hän suhtautui lähtökohtaisen suopeasti muihin ihmisiin. Hän ei epäröinyt lähestyä tuntemattomia, mutta hänen kiinnostuksensa ei myöskään ollut tungettelevaa. Hän innosti ihmiset puhumaan ja sai heidät kertomaan myös kipeämmistä asioista. Annelilla olikin anekdootteja vaikka millaisista tilanteista ja hänellä oli tapana jakaa ihmisten tarinoita läheistensä kanssa. Minäkin kuulin niin moninaisia sattumuksia yksikön historian varrelta kuin tarinoita tunnettujen professorien elämästä. Annelin kyky luoda luottamuksellisia suhteita oli ilmiömäinen, minkä kuvaaminen ”verkostoitumiseksi” olisi liian latteaa. Anneli pyrki syvällisesti ymmärtämään mitä ’suhteessa oleminen’ ihmisten kesken merkitsi.

Tasavertaisuus ja paneutuminen. Ensimmäinen tutkimus, jota teimme yhteistyössä, keskittyi konepajojen tuotantoprosesseihin liittyvään tietoon. Vaikka olinkin vasta diplomityötä tekevä opiskelija eikä minulla ollut juurikaan käsitystä konepajoista tai dialogisista metodeista, joita tutkimustyössä sovelsimme, Anneli ei ohjaajana pyrkinyt olemaan auktoriteetti vaan kollega osallistuen tutkimustyön kaikkiin vaiheisiin. Meidän yhteistyömme oli alusta lähtien luontevaa, vaikka usein intensiivistä. Anneli oli mukana niin aineiston tuottamisessa kuin analyysissä ja jopa litteroi osan aineistosta sekä kirjoitti yhden yrityspalautteista. Keskustelimme paljon tutkimuksen teoriapohjasta, ja Annelin laaja lukeneisuus tuli jo tuolloin selvästi esille. Hän ohjasi minua kiinnostavien teorioiden äärelle, mutta luotti minun muodostavan niistä oman käsitykseni. Muistan erityisesti iltaan asti venyneet valmistelusesiomme ja yrityksissä järjestämämme työpajat. Kuten diplomityöni alkusanoissa totesin, pääsin ”tutustumaan itselleni uuden teollisuudenalan todellisuuteen”.

Anneli oli vahva, turvallinen, ystävällinen, antelias ja lojaali. Samalla hän oli myös vaativa, muttei lannistavassa mielessä. Opiskelijoita ohjatessaan hän ei antanut valmiita suuntaviivoja vaan odotti opiskelijan löytävän omat näkökulmansa. Hän saattoi kuitenkin tuskaillla, jos opiskelijalla oli vaikeuksia työskennellä itsenäisesti tai muotoilla ajatuksiaan selkeästi. Hän kertoi esimerkiksi aiemmasta diplomityöntekijästä, joka oli jättänyt yrityksen toimeksiantoprojektin kesken, hänen raportoitavakseen.

Ymmärsin vasta myöhemmin työyhteisöni matalan hierarkian arvon työskenneltyäni muissa yliopistoissa Suomessa ja ulkomailla. Näkemyksiäni kuunneltiin yhtä lailla kuin professorien mielipiteitä, kun yksikössämme keskusteltiin yhteisistä asioista. Uskon että tutkijaksi kasvaminen tasavertaisessa suhteessa muihin kollegoihin vahvisti omanarvontuntoani ja suojasi siltä, että tunnettujen nimien tai alan gurun kriittinen palaute olisi tuntunut liian musertavalta.

Vaativuus ja kollegoiden työn esiin nostaminen. Akateemisessa maailmassa Anneli erottautui vaatimattomuudellaan. Hänellä oli tapana pikemminkin vähätellä omaa panostaan ja lukea aikaansaannokset kollegojen ansioksi. Samalla hän painotti sitä, miten vaativaa tutkimustyö ja etenkin kirjoittaminen ovat. Anneli oli poikkeuksellinen kollega siinä että hän antoi välitöntä tunnustusta hyvästä työstä ja kertoi siitä myös eteenpäin. Joskus tämä tuntui nolostuttavalta, kun hän esitteli minut jollekin kollegalle ja kehui työtäni ylisanoen. Hänelle oli tärkeää että jatkaisin tutkimustyötä myös diplomityön jälkeen, ja niinpä hän puhui minut mukaan erään kollegamme projektiin. Hän tunnisti tieteellisen työn muuttumassa olevat rakenteet ja ymmärsi kuinka vaikeaa tutkijanuran rakentaminen on erityisesti nuorille naistutkijoille. Anneli iloitsi ystäviensä saavutuksista, mutta väheksyi omaa panostaan näiden menestykselle.

Myös työurastaan kertoessaan Anneli korosti saamiaan mahdollisuuksia. Hänen oman tutkimusotteensa kehittymiselle oli keskeistä päästä mukaan pohjoismaisen työelämän kehittämistutkimuksen piiriin, mutta tämäkin tapahtui hänen kertomansa mukaan sattumalta. Kukaan kollega ei nimittäin ollut kiinnostunut osallistumaan pohjoismaiseen kesäkouluun tai seminaariin. Kaksikielisenä ja vastikään tutkimustyön aloittaneena Anneli otti paikan vastaan. Näin hän perehtyi työpaikkojen yhteistoiminnan dialogiseen kehittämiseen ja tuli osaksi vuosikymmeniä jatkunutta toimintatutkimuksen perinnettä.

Hän osallistui myös Tavistock-instituutin järjestämään, kokemuksellisesti ryhmädynamiikan ilmiöitä tutkivaan työkonferenssiin. Anneli oli keskeisesti mukana Suomeen 1990-luvun ja 2000-luvun alun aikana muodostuneessa, dialogisia menetelmiä kehittävien toimintatutkijoiden verkostossa. Tätä kehittämistyötä tehtiin pitkään Työelämän kehittämisohjelmien (1996–2007) puitteissa, erityisesti kuntasektorilla mutta myös yksityisten yritysten kanssa. Anneli itse teki kehittämistyötä mm. Altian kanssa työparinaan Eija Vartiainen. Yhdessä he perustivat myös konsultoinnin sivuaineen, jonka neljällä kurssilla he opettivat sadoille TKK:n (ja muiden yliopistojen JOO-) opiskelijoille 10 vuoden ajan yhteistoiminnan kehittämistä ja ryhmädynamiikkaa. Lisäksi Anneli toimi vuosien ajan Työelämän tutkimusyhdistyksessä – minä perin hänen hallituspaikkansa, kun hän halusi luopua siitä. Hän oli perehtynyt myös kehittävään työntutkimukseen ja tunsii henkilökohtaisesti suuren määrän työelämän tutkijoita ja kehittäjiä.

Siinä missä yksikön professoreilla oli psykologin tausta ja monet nuoremmat tutkijat olivat sosiaalipsykologeja tai muita yhteiskuntatieteilijöitä, Anneli oli valmistunut tuotantotalouden diplomi-insinööriksi 1970-luvulla. Teollisuusyritysten kanssa toimiminen olikin hänelle luontevaa. Sosioteknisten järjestelmien viitekehys antoi hänelle välineitä tutkia työtä suhteessa tuotantoprosessiin, pyrkien ymmärtämään yrityksen perustehtävää ja työn organisoimista.

Itsenäisyys ja tinkimättömyys. Aloittaessani tutkimustyöni yksikössämme oli muutama suurempi, professorin johtama tutkimusryhmä, johon tutkimushankkeet kiinnittyivät. Anneli ei ollut mukana missään tutkimusryhmässä; hänen aiemmat yhteistyökumppaninsa työskentelivät muiden aihepiirien parissa. Työyhteisömme kasvoi varsin nopeasti tuohon aikaan, kun tutkimusryhmät onnistuivat saamaan uutta rahoitusta. Omine yhteistyöverkostoineen, opetuksineen ja rahoituksineen Anneli oli oman tiensä kulkija, ja sai varsin vapaasti päättää tekemisistään.

Anneli oli malliesimerkki ihmisestä, jonka työtä ohjasi pyrkimys ‘sisäisiin hyviin’ uratavoitteiden tai korkean palkan sijaan. Vaikka hän nojasi tiettyyn tieteelliseen traditioon, hän oli aina valmis oppimaan uutta. Meillä oli vuosien varrella lukuisia keskusteluja lukemistamme artikkeleista sekä konferenssi- ja seminaariesityksistä. Aika usein jompikumpi meistä myöhästyi siitä bussista, jolla oli lähtemässä kotiin, kun innostuimme juttelemaan tutkimuksesta, politiikasta tai muista ajankohtaisista

asioista. Vielä eläkkeelle jäätyään Anneli seurasi työelämän tutkimusta ja kävi silloin tällöin myös tutkimusseminaareissa. Vaikka hän joutui toteamaan, ettei keskeneräinen lisensiaatintyö enää valmistuisi, hän ei vaikuttanut siitä pettyneeltä. Sen sijaan hän halusi aina kuulla minun ja muiden kollegoiden työstä sekä yliopistomaailman kuulumisista. Hän kutsui mielellään vieraita ”vaatimattomalle lounaalle” kotiinsa Punavuoreen; ne venyivät usein monen tunnin mittaisiksi ja lopulta seisoimme eteisessä yhä juttua jatkaen. Viimeiseksi jäänyt vierailuni kesti neljä tuntia, sillä kerrottavaa oli kertynyt paljon korona-aikana.

Oikeudentaju ja tarkkanäköisyys. Annelille ihmisten tasavertainen kohtelu oli tärkeää eikä hän epäröinyt nostaa työyhteisön epäkohtia esille. Hän huomioi tarkasti työpaikan keskinäisiä suhteita ja analysoi erityisesti johtohenkilöiden sokeita pisteitä. Hänestä ongelmien vatvominen kuppikunnissa ei vienyt organisaatiota eteenpäin, vaan hankalat asiat piti pystyä ottamaan puheeksi. Vaikka ruodimme työmme haasteita ja henkilösuhteita perin pohjin, opin ettei oman työpaikan ongelmista ole aihetta valittaa muille ihmisille suureen ääneen. Annelin mielestä jokaisessa työyhteisössä on omat vaikeutensa, jotka näyttäytyvät erilaisina sisä- ja ulkopuolelta. Epäkohdista huolimatta hän oli lojaali työpaikalleen ja pyrki kehittämään sitä sisältäpäin.

Vaikkei Annelilla ollut etnografin koulutusta, hän havainnoi jatkuvasti ympäristöään kiinnittäen huomiota organisoitumiseen ja työkäytäntöihin. Lähimmässä kampusravintolassa oli pitkän aikaa ongelmia ruoan valmistumisen ajoituksessa – usein joku lämmin ruoka oli loppu ja seuraavan erän valmistumista piti odottaa minuuttikaupalla. Kun ruoka saapui, se loppui pian uudestaan kaikkien odottajien käydessä täyttämässä lautasensa. Anneli olisi halunnut ohjata diplomityön, jossa olisi tutkittu ravintolan työprosessia etsien vastauksia näihin ongelmiin. Syöpähoidoissa käydessään Anneli tarkasteli sairaalaan työkäytäntöjä ja jututti hoitajia. Itse sairaudesta hän kertoi lähinnä sivumennen, paljon kiinnostavampaa oli päästä tutustumaan sairaalan työhön.

”Vaaraton vanha nainen”. Tutustuessamme yli 15 vuotta sitten Anneli oli jo lähes 60-vuotias, mutta vaikutti ikäistään nuoremmalta. Hän saattoi puhua itsestään ”vanhana naisena” siinä mielessä miten muut hänet näkivät. Samalla hän toi esiin, että tällaisesta asemasta saattoi jopa olla hyötyä työyhteisöjen kehittämisessä toimintatutkijana – vanha nainen kun näyttäytyy

vaarattomana. Hänen habituksensa sopi tähän asemaan – lähes kaikissa hänen villapaidoistaan oli koinreikiä ja useimmissa sukkahousuissa silmukkapako. Anneli naureskeli, ettei hän koskaan ole erityisemmin välittänyt ulkonäöstä. Ollessamme lentokoneessa matkalla konferenssiin Shanghaihin Anneli yritti avata metallista pullonkorkkia hampaillaan ja mursi toisen etuhampaansa. Puolihampaisuus tuntui häntä matkaviikon aikana vähän hävettävän, mutta onneksi se korjattiin kotiin palattuamme.

Toimintatutkimus välittävänä käytäntönä. Annelin käsityksen mukaan tieteen ja käytännön maailmat ovat erilaiset, minkä takia yhteistyö yliopistojen ja työpaikkojen välillä on lähtökohdiltaan haastavaa. Hän viittasi Björn Gustavseniin, joka “tuo esille tieteen maailman ja käytännön maailman kohtaamisen, et niis on kerta kaikkiaan erilaiset, hän käyttää käsitteitä *käytännön diskurssi ja tieteellinen diskurssi*. (...) Ja ne ei vaan kohtaa, et kielenkäyttö ja tapa ja metodit myöskin, ne on ihan niinku eri maailmoissa ja sitä varten tarvitaan *välittäviä diskursseja (mediating discourses)* ja tää Norjan ja Pohjoismaiden search conference –ajattelu perustettiin välittäväksi toiminnaksi yliopistojen ja käytännön elämän välille.”¹¹ Käytäntöteorioihin perustuen jatkoimme toimintatutkimuksen luonteen pohtimista refleктоimalla yhteisiä kokemuksiamme ja esitimme, ettei kyse ole vain diskursseista vaan laajemmin välittävistä käytännöistä, jotka mahdollistavat yhteisen tiedon rakentelun. Tämä yhteistyö jäi kuitenkin kesken Annelin jäädessä eläkkeelle ja minun keskittyessä väitöskirjan työstämiseen.

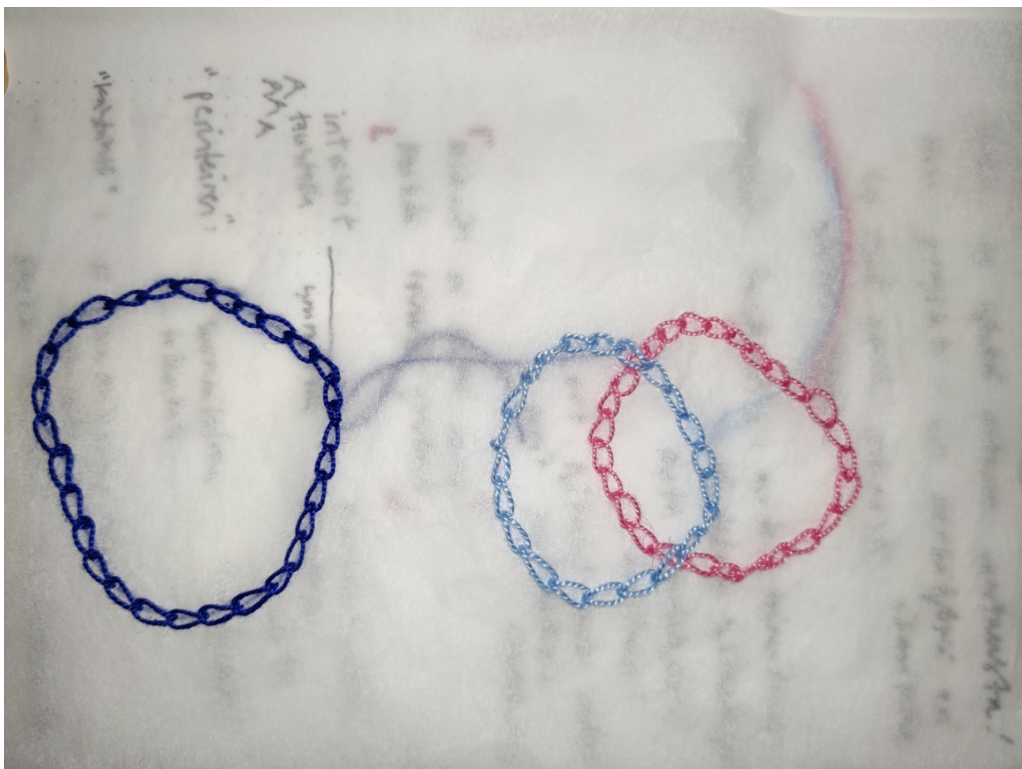
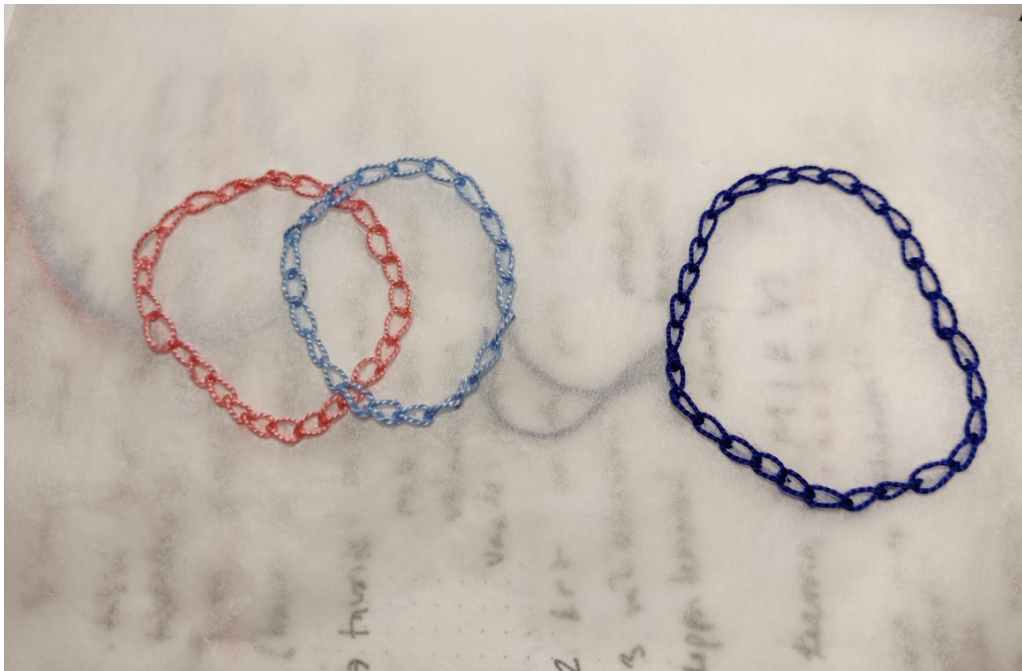
Kirjoittamisen tuska ja nauruversio. Ajatusten ja havaintojen jäsentäminen kirjoittamisen avulla on keskeinen taito tutkimustyössä, mutta usein vaikea tehtävä. Aloitellessani omaa tutkijanuraani viitisentoista vuotta sitten tutkimusartikkeleiden kirjoittaminen ei näyttäytynyt keskeisenä työtehtävänä yksikössämme. Konferensseissa kyllä käytiin ja raportteja kirjoitettiin, mutta artikkelien julkaisemiseen tiedelehdissä viitattiin lähinnä yksikön

¹¹ Ote artikkelista (kursiivit alkuperäisessä tekstissä): Ritva Engeström, Anneli Pulkkis, Tiina Rautakorpi, Arto Mutanen (2008). Vuorovaikutus mullistaa oppimistilanteen. Hannu Kotila, Arto Mutanen ja Marja-Liisa Kakkonen (toim.), Opetuksen ja tutkimuksen kiasma. Helsinki: Edita, s. 175–195. Kiitokset Tiina Rautakorvelle lähdevinkistä, jossa kuuluu Annelin oma ääni dialogissa Ritva Engeströmin kanssa!

kehittämispäivissä organisaation tavoitteena, jota meidän kuuluisi tehdä enemmän.

Annelin ja myöhemmin laajemman tutkimusryhmän kesken asioiden jäsentäminen ja työstäminen tapahtui pitkälti keskustellen. Meillä oli päivän parin mittaisia omia työpajoja, joissa kävimme aineistoa läpi ja jäsensimme sitä käsitteiden kautta. Ensin näitä jäsennyksiä käytettiin yhteistyöyritysten työpajoissa, myöhemmin tutkimusraporteissa ja opaskirjassa. Vaikka keskustelu tuotti oivalluksia, niiden muotoilu tekstiksi oli usein vaikeaa. Madaltaakseen kynnystä artikuloida ajatuksia Anneli kutsui ensimmäistä yritystä ”nauruversioksi” kuvatakseen tekstiä, joka oli vielä kaukana valmiista ja vasta luonnosteli ymmärrystä. Termi on niin hyvä, että olen tuonut sen moneen kirjoittamisyhteistyöhön. Samalla sen käyttäminen muistuttaa Annelista, jolle keskeneräisen tekstin jakaminen läheistenkin kollegoiden kanssa oli termistä huolimatta vaikeaa.

Anneli Pulkkis (1947–2021) oli kollega ja ystävä, jota minun on kiittäminen paitsi ensimmäisestä projektitutkijan paikastani valmistumisen jälkeen vankkumattomasta luottamuksesta ja tuesta tutkijanurallani. Yksi Annelin lempiajattelijoidista oli Hannah Arendt, jonka tärkeimpänä teoksena hän piti Vita activaa – Ihmisenä olemisen ehtoja. Kävimme kymmenisen vuotta sitten kollegoiden kesken katsomassa Savyon Liebrechtin näytelmän ”Hannah ja rakkaus”, joka johdatteli tämän ajatteluun Annelilta kuulemani lisäksi. Viime syksynä kirjamessuilta löytynyt Vita activa odottaa vielä oikeaa hetkeä jatkaa Annelin avaamien yhteyksien avartamista.

Kudos 3
Outi Koskinen

Alma mater

Tiina Rautkorpi

Pandemia tarkoittaa kaikki ihmiset

Sulatusuuni

Korkeakoulut kirjoittavat joukkoviestimiin että opiskelijat on hylätty

Joku tietää että kriisi on mahdollisuus

Muistan 20 vuotta sitten kun tutkintovaatimukset vanhenivat

Tuttu professori, tuttu tutkija, tuttu asiantuntija ottivat kännykkänsä

Eivät julistaneet julkisesti, eivät hukkuneet somen syrjäpoluille

Soittivat opiskelijoille

Eivät julistaneet julkisesti, eivät hukkuneet somen syrjäpoluille

Puhuivat omalla äänellään opiskelijoille

Minä teen kanssasi opintosuunnitelman

Sinä selviät tästä ja valmistut!

Ja he tekivät heidän kanssaan opintosuunnitelman

He selvisivät ja valmistuivat

ja korkeakoulut saivat paljon rahaa

Tuttu professori, tuttu tutkija, tuttu asiantuntija menettivät työhuoneensa

Miten vähän me tunnemme amerikkalaisia korkeakouluja joita koko ajan ihailemme!

Alma mater tarkoittaa

All that matters!

RAUHAA SIELUUN

Velvollisuuskivetyt

Eeva Houtbeckers

Ajatukset ohuena yläpilvenä yhä nopeammin
Ei sada kun ottaa aurinkolasien sijaan sateenvarjon
Vaatimukset lävistävät yläpilven häikäisevänä
Oikeus kylmään on uhattuna ja mahdollisuus palella
hupenee näillä leveyksillä

Väsymyksen vanne pakottaa silmät kiinni
Ilolla olen asetellut tielleni lisää vaatimuksia
Päättäväisenä hetkenä viskon niitä pois katsomatta
mihin ne osuvat

Kivet tukkivat tieni ahtaassa tilassa
Huolellisesti aseteltuja rakennelmia
Jokunen huolimattomasti viskattu röykkiö myös
Joka tapauksessa velvollisuuksien kivetystä
kaikkialla

Miten pääsen tästä ohi?
Ei sellaisia ajatuksia kerkiä kultivoida
Nyt on kasvatettava kykyä selviytyä kiristyvässä
kilpailussa osallistua uusiin kilpailuihin
Toimettomuutta on tapana pelätä enemmän kuin
lajikatoa
Joillekin elämän tuho on kannattavaa

Väännän väsyneet vanteet väkisin auki.

Mistä niitä kiviä saa lisää?

Ilmassa

Galina Kallio

Polkuriippuvuus

Eeva-Lotta Apajalahti

Polku-
riippu-
vuus
Polkuriippuvuus
riippu-
vuus
Addiktio
Irti-
pääse-
mättömyys
Riipun
kiinni
polussa
Hikoilen
sydän hakkaa
polvet tärisee
voin pahoin
Astun
syrjään
polulta
Polku
vetää minut
takaisin
kuin
magneetti
Mistä polku alkaa?
ei voi kääntyä
mennä
takaisin
Edellistä risteystä
ei ole
se katoaa,
kun sen ohittaa

Valinta

Sitä ei saa
tekemättömäksi
Se katoaa
historiaan
On siis vain tämä polku
ennen kuin uusi
risteys
ilmestyy
voin

valita
toisin

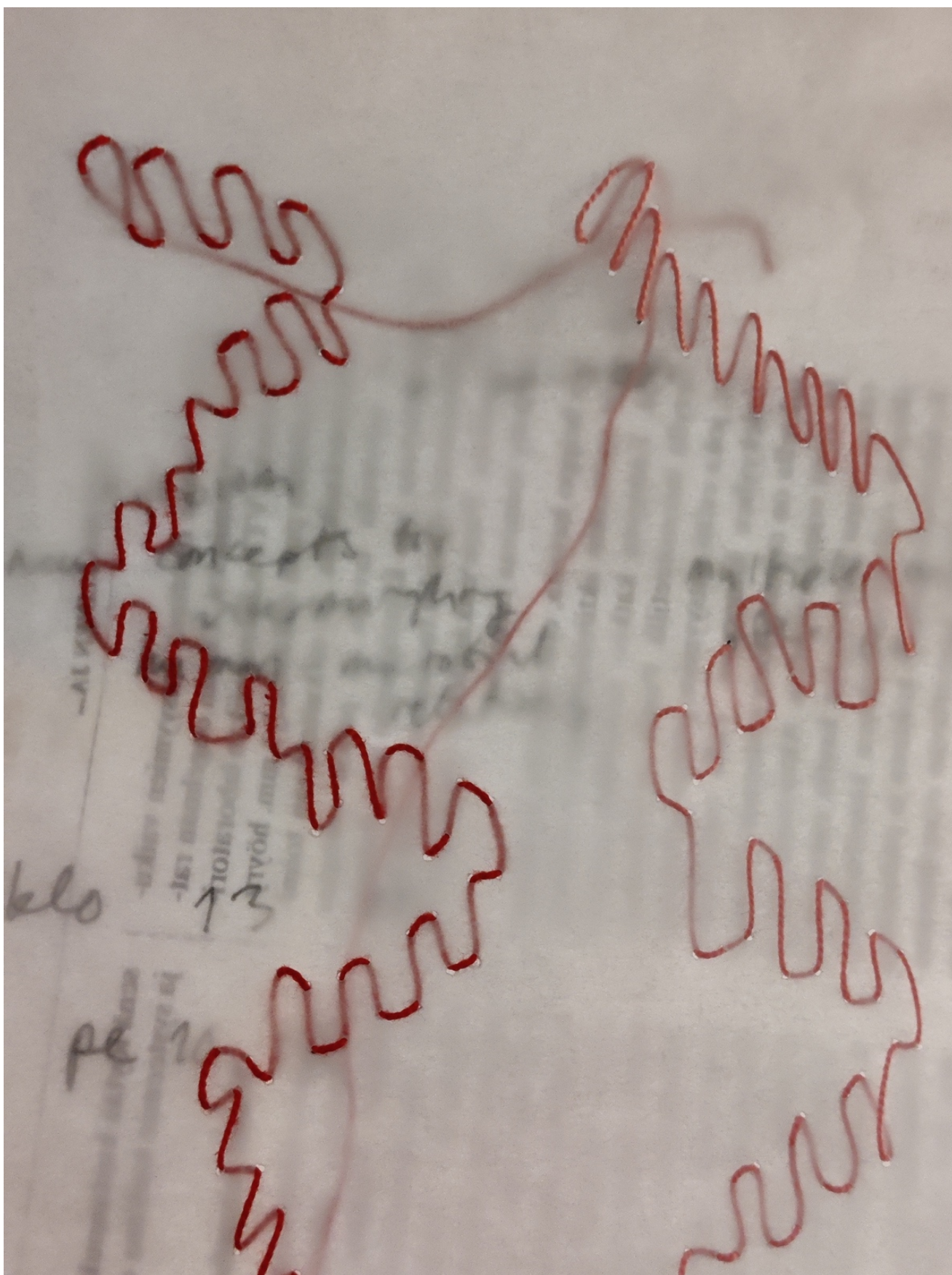
Olen oppinut kulkemaan
tätä polkua
se
osoitettiin minulle

P-a-s-s-i-i-v-i-s-s-a

Muutkin kulkevat tästä
Minulla on sellaiset kengät,
jotka soveltuvat VAIN
tämän
polun
kulkemiseen

Tällä polulla on
muita
jotka joskus
auttavat
kantamaan
reppuani
Ja he myös
tasoittavat
polkua
On
helppoa
kulkea

Näen risteyksen edessä
polut näyttävät
samanlaisilta
Muut valitsevat
yhden
saman
risteävän polun
Miksi?
Tietävätkö
he jotain
mitä
minä
en tiedä?
Valitsen saman polun
kuin muutkin
onhan minulla nämä
kengätkin.

Kudos 4
Outi Koskinen

Olemisen kautta ajatellen (työ)

Isto Turpeinen

Tässä tekstissä olen vapaana tanssija-tutkija-kirjoittajana merkityksellisyyden ja mielekkyyden äärellä. Kirjoittaminen kehkeytyy väleissä, joissa ajatuksellisesti olen. Tällä olemisella ensiksi tarkoitan rajaamista aikaa, paikkaan ja tiloihin, jotka avautuvat minulle kirjoittamisen toiminnan kautta kehollisista rihmastoistani (eletty ruumis). Sinulle lukijani – lukijana lukiessa – lukeminen kehkeyttää olemisen tilaa ja tapoja lukemistapasi kehkeyttämällä tavalla. Toiseksi pohdin olemiseni, toimijuuteni ja riippumattomuuteni rajallisia hetkiä välineellä, jonka vipuja ovat *osallisuutta mittaavat* kymmenen lausetta (*osallisuusindikaattori*)¹².

Käytän näitä vipuja eli annettuja osallisuusindikaattorin väittämiä itselleni sellaisenaan. Näin olen (*ollen yksittäisenä*)¹³ heitettynä annettuun. Sen mukaisesti kiedon vipujen väännettäväksi kohtia, joissa haen *tuntua*, aistisen kohtaa ja/tai nyt-hetkisyyskysien representaatioita. Näyttämöurallani, esiintyvänä taiteilijana, tätä kuvattiin harjoittelussa ja esiintyessä ”360-asteen läsnäolona”¹⁴. Kahdella tavalla rajattuna, josta voit lukijana rakentaa halutessasi matriisin, ajatteluni lähtee liikkeelle minulle olevasta ja olleesta. Vapaan liikkeen tavoin ajatteluni irtautuu lateraaliin kuvitteluun (vrt. *taiteellinen ajattelu*)¹⁵.

Organisaatioissa

Teen säännöllistä päivätyötä organisaation asiantuntijana. Samalla olen paralleelisti suhteessa toiseen instituutioon vierailevana palkattomana tutkijana. Minun päivätyöorganisaatiossani on säännöllinen työajan kirjaaminen ja koronarajoitusten

¹² Osallisuusindikaattori. THL: Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen. https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/tutkimus/osallisuusindikaattori-mittaa-osallisuuden-kokemusta#Osallisuusindikaattorin_yleinen_kuvaus (luettu 10.10.2021)

¹³ Varto, Juha (2008) *Tanssi maailman kanssa. Yksittäisen ontologia.*

¹⁴ Ks. esim. Eetu Känkäsen (2019) näyttelijäntyön opinnäyte *Läsnäolosta. Kohti kaikkeutta, yhteisöä ja yksityistä.* https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/303288/N_K%C3%A4nk%C3%A4nen_Eetu_2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y (luettu 10.10.2021)

¹⁵ Ks. Jaana Erkkilä-Hill:

<https://www.sivist.fi/blogi/taiteellinen-ajattelu-luo-tulevaisuutta>

aikana ohjeistetut etätyöpäivät. Palkaton tutkijan työ on kirjaton työaikaikkunan ulkopuolella ns. toimintapotentialina. Liikun etätyöpäivinä ja tutkijana kahden pisteen välillä. Fyysisessä tilassa portaat yhdistävät alakerran kahvikeittimen ja yläkerran työhuoneen. Kuljen ylös ja alas ja taas ylös. Työhuoneen tilassa olen sidottu asiantuntijatyötä kuvaavien esittämistapojen kolmioon, jossa puhun eri suuntiin kolmea eri kieltä (vrt. ammattislangi).

Olen tanssija. Koettelen tanssijan tapaa kuvata olevaa kehollisena, läsnä olevana ja nyt-hetkisesti. Sinua ajatellen, lukijani, olen tässä kirjoittamisen/lukemisen hetkessä tuntien sekä fyysisen että henkisen välitilamme.¹⁶ Mottona on ymmärrys: mitä lähempänä olemme toisiamme, sitä paremmin ymmärrämme toisiamme.

Asiantuntijatyössäni on viranomaisten kielet. Jokaisella ministeriöllä ja virastolla näyttää olevan omansa. Kunta- ja aluetoimijoilla on taas omansa, vaikka usein ”kaikki” (vrt. ”kenttä”) olettavat puhuvansa samasta annetusta ja ymmärtävänsä saman samoin. Tätä voi koetella yhtenä esimerkkinä, monesta mahdollisesta poimittuna, talouden kautta. Talous on hallinnollisen vallan ajattelun valtavirtaa, joten laitän toimialan punnukseen yhden euron verran rahaa. Sen jälkeen vertailen eri toimialojen kohtia, mitä vaa’an toiseen kuppiin tarvitaan, että tasapaino olisi saavutettu. Se, mikä on toiselle kallista, on kokemukseni mukaan toiselle kokonaisuuden kautta katsoen marginaalista. Vakava keskustelu kulttuurin valtakunnallisesti kattavasta rahoituksesta on euromääränä kohtaamalleni pohjanmaalaiselle energia-asiantuntijalle toimenpiteen esiselvityksen kustannukset. Samoin on käsitteellisellä tasolla. Esimerkiksi kehollisuuteen suhtautuminen ja sen kuvaamisen erot ovat koettavissa taiteen ja kulttuurin viranomaisen sekä sosiaali- ja terveystalouden virastoihmisen välillä. Termi *tiedolla johtaminen*¹⁷ on edellyttänyt tulkkamista ja

¹⁶ Esimerkiksi: ”(Martin) Buberin välitila on ihmisen eksistenssissä perimmäistä – se antaa perustan niin Minälle, intersubjektiivisuudelle kuin etiikallekin. Se on redusoimaton ontologinen lähtökohta, joka mahdollistaa ulospääsyn individualismin ja kollektivismiin joko-tai-umpikujasta, joka estää ihmisen persoonallisen olemassaolon ja vastuun toteutumisen.” Värri, V-M (2004) Hyvä kasvatus. Kasvatus hyvään. Dialogisen kasvatuksen filosofinen tarkastelu erityisesti vanhemmuuden näkökulmasta. Tampere: Tampere University Press.

¹⁷ Tiedolla johtamisella tarkoitetaan ajantasaiseen ja laadukkaaseen tietoon perustuvaa päätöksentekoa. Tavoitteena on, että kerätyn tiedon perusteella pystytään ennakoimaan toimenpiteiden syy-seuraussuhteita, kehittämään toimintaa ja kohdentamaan voimavaroja sinne missä niitä tarvitaan eniten. Esim. Tiedolla johtaminen –

tulkintaa tietäjien kielestä siteerata, tulkita ja suositella. Päättäjä silmäilee, tutkija tulkitsee ja yrittää lisätä ymmärrystä sekä taiteilija ottaa tilansa haltuun ja elää tilanteessa. Totesin kerran tiedontuotannon toimijoiden tapaamisessa taustastani, että ”tulen korkeakoulun tutkimuskeskuksesta, jossa taiteellinen esitys nähdään tuloksena.” Organisaationi kollega (!) seuraavassa kommentissaan kyseenalaisti tietämiseni. Katselen tätä kautta pohtien ohjelmistolla masinoitua animaatiota, jossa esitys tietona ja infograafi keskustelevat sekä pohtivat välitilaansa. Tällainen dialogi, kuten sinä lukijana ja minä kirjoittajana, ja sen kehkeyttämä tila on olennainen osa käytännöllistä asiantuntijalle kehkeytyvää tietopohjaa.

Tunnen, että päivittäiset tekemiseni ovat merkityksellisiä¹⁸

Asiantuntijatyöni tiimi toteuttaa yhdessä palvelua ja tulostavoitteiden mukaista palvelutehtävää. Minulla on tehtäviä, joita hoidan. Käytännössä tehtäväni voidaan kuvata tavoitekuvana, välitavoittein ja konkreettisina lähitavoitteina. Kauan sitten muistan katsoneeni televisiosta inforuutua tai mainosta, jossa todettiin ”Työ, jolla on merkitystä”. Paljon ennen tätä mainosta, nuorena miehenä (!) 1980-luvulla, soitin tuohon mainostettuun työpaikkaan ja tiedustelin työehtoja. Puheluun vastannut virkahenkilö pyysi hetken lisääaikaa. Hän oli hämmentynyt, että joku soittaa ja kysyy tällaista. Työpaikkaan oli paljon halukkaita ja heitä seulottiin monipäiväisissä pääsykokeissa. Virkahenkilö soitti takaisin ja kertoi markan tarkkuudella aloituspalkan, edistymisen hierarkian, koulutuspolun ja palkan lisät.

Nykyisessä tilanteessani ja etätyössä organisaationi asiantuntijana tiedän täsmälleen palkkani, joka on (lähes) sama koko määräaikaisen pestini ajan. En tunnista sen vaikutusta työtehtävieni merkityksellisyyteen. Tunnistan nykyisen sopimukseni ja aikaisemman pätkätyöhistoriani kautta, että työni paikka vaihtuu vielä (!) ainakin kerran tai kaksi. Jatkan pohtimalla aikaani tanssijana ja tanssija-tutkijana. Työ, joka oli

soteuudistuksen mahdollistaja
<https://soteuudistus.fi/documents/16650278/20403329/Tiedolla+johtaminen+-+sote-uudistuksen+mahdollistaja.pdf/cb0c9ab2-9f67-a56e-beac-c5718f59cd96/Tiedolla+johtaminen+-+sote-uudistuksen+mahdollistaja.pdf/Tiedolla+johtaminen+-+sote-uudistuksen+mahdollistaja.pdf?t=1618895082302> (luettu 14.10.2021)

¹⁸ Otsikot ovat jatkossa Osallisuus-indikaattorin väittämiä tai niiden yhdistelmiä muokattuina

yhtä merkityksellistä minulle kuin nytkin, muodostui kokonaisuudesta pikkupätkiä sekä määrä- ja osa-aikaisia (työ)suhteita. Työ sanan osana on tarkoituksella sulkeissa, koska työn käytännöt olettivat palkattoman toiminnan kuuluvan työn tuloksiin. Kollegiaalinen toiminta ei aina ollut työsuhde tai direktion alla, vaikka sen tulos oli merkityksellinen itselle tai tuloksen koskettaneille. Tästä huolimatta olin kollegoiden kanssa osa eritasoisia spektaakkeleita.¹⁹ Tulojen ennakkoon kuvattu tarkkuus vaihteli kirjatun täsmällisestä suulliseen arvioon. Tuotanto saattoi alittaa myyntinsä, mikä tarkoitti, että rahat yksinkertaisesti loppuivat, mutta työ jatkui. Tutkijana määräaikaisen hankeosan tai intervention jatkopestiä odotellessa tuleva luvattu työ kutistui, kaventui ja lyhentyi (vrt. ”pyy maailmanlopun edellä”). Ansio tuli annettuna, mitä minun tavoittamattomissa olleiden neuvotteluiden jälkeen jäi. Tätä on kuvattu varhaisissa kokemuksissani ”joku-valvoo” ja ”joku-verkosto” sopii. Itse pääsin neuvottelemaan kohdassa, jossa kysyttiin ”otatko tämän?” (vrt. ”vai jätätkö?”). Päätökseni vaikutti suoraan olemiseeni osana jotain taiteellista tai tutkijayhteisöä.

Nämä vaihtelut, joita muistelen, olivat arkea, joka vaikutti työn luonteeseen ja sen käytännölliseen suorittamiseen. Itse päivittäinen tekeminen oli enimmäkseen mielekästä ja merkityksellistä. Yhtenä esimerkkinä merkityksellisyyden murentavaan muutokseen oli tilanne, jossa havaitsin katsovani sosiometriaa toteuttavaa riviä, rintamaa sivusta.²⁰ Se, että olin osa työtä ja sen tuloksia, on merkityksellistä. Se, että olin osa kyseisen työn käytännöllistä yhteisöä ja tekijöitä oli vielä merkityksellisempää. Havaitsin marssirivin sivustakatsojana konkreettisesti työssä olemisen ytimen: olemiseeni työssä oli yhdessä olemista. Vaikuttaminen työhön ja sen vaikuttavuuteen oli yhdessä vaikuttamista. Sivulliseksi jääminen ja/tai jättäminen sai aikaiseksi tunteen rajoista, jotka rapauttivat työn vapauden tunnun. Ymmärsin tilani, jossa oli signaaleja olemiseeni poliittisesta köyhyydestä.²¹ Tuntemus vapaudestani tai riippumattomuudesta oli yhteydessä siihen, miten voin edistää tavoitteitani ja olla samalla yhdessä toisten kanssa – edistämässä tavoitteitani.

¹⁹ vrt. spektaakkeli yhteiskunta; huomiotalous; kuluttajakulttuuri; median massa

²⁰ Albert Camus (1942) Sivullinen.

²¹ Joonas Martilainen (2021) Poliittinen köyhyys toimijuuden kokemuksen murtumisena. Fenomenologinen lähestymistapa poliittiseen vapauteen ja sen ehtoihin. Niin & Näin 2/2021. s. 20–30

Kuulun itselleni tärkeään ryhmään tai yhteisöön

Eräässä teemoitetussa työhaastattelussa totesin, että ”Olen syntynyt soteen.” Tällä tarkoitin, että syntymäni kautta oli saanut kansalaisen statuksen ja tunnukset. Olin heitettyä maailmaan.²² En ole valinnut vanhempiani tai syntymäpaikkani (Rautjärvi). Ne ovat minulle annettuina. Tästä syntymästä alkoi kuuluminen johonkin. Siitä alkoi kehkeytyä olemassa olemiseni tapa.

Paljon myöhemmin tanssinopettajana ollessani osallistuin muutamaan kertaan keskusteluun alan työsuhteen muodoista ja laaduista. Keskustelussa käsiteltiin tanssioppilaitoksen työyhteisöön kiinnittymistä. Tanssiopettajista osalla oli opettajankoulutus, osalla taiteilijatausta. Tällöin keskustelun matriisiin otettiin muuttujia, jotka käsittelivät myös rivien väleistä vapaan taiteen atmosfääriä ja toisaalta sitoutumista työsopimuksella työpaikkaan. Yhtenä aiheena oli juuri käsite ”työpaikka”, joka oli ymmärretty vaihtelevasti. Eräs kollega sanojensa mukaan ”otti vastaan” toistaiseksi voimassa olevan kuukausipalkkaisen työsopimuksen. Sen kautta saatavia ansioita vertailtiin tuntityöläisen palkkaukseen. Suurimmassa osassa vuotta palkkaus oli jopa alhaisempi kuin runsaasti tunteja opettavalla taiteilijalla. Tähän kysymykseen kuukausipalkkainen opettaja vastasi: ”Minulla on tämän kautta työyhteisö ja työtovereita.”

Tunnen, että elämälläni on tarkoitus (vrt. onnellisuus)

Kollegoista monet hyödyntävät kehollisia menetelmiä, teatteria ja/tai tanssia, kehittämistyön menetelminä muun muassa toimiessaan taidealan ulkopuolisissa organisaatioissa (T00).²³ Tässä pohdin kirjoittaen (!) työssä olemista sekä työni merkitystä ja mielekkyyttä sellaisenaan osallisuutta ilmaisevien lauseiden kautta. Tanssija-tutkijana voin pohtia lauseita mekaanisen oloisen vastausvalikon kautta, jossa teen olemiseni arvottamista. Olen nyt-hetkisesti vastausvalikon äärellä. Vastausvalikkoon minun pitää napauttaa valinta kokemusteni representaatioista. Arvot välillä ”täysin samaa mieltä” (5) ja ”täysin eri mieltä” (1) vaihtelevat ajan kuluessa ja muutoksien myötä. Olen näin ollen

²² Eksistentiaalinen näkökulma, jossa olemassaoloni edeltää olemusta. Voin katsoa olemisen kautta ajatteluni pohjaustuvan enemmän Lauri Rauhalaan ja Juha Varton ajatteluun kuin Martin Heideggerin tai Jean-Paul Sartren.

²³ ks. esim. Taide osana organisaatiota (T00)
<https://www.facebook.com/groups/1978384149089505>

asettunut tilaan, jossa on olemisen kokemukseni välissä
1 – 5.

Lateraali-intoinen tanssijan näkökulma pakottaa kirjoittamaan kritiikin ”en tiedä olenko samaa tai eri mieltä” (3) – vastauksesta. Kierrätän tätä (3) vastausmahdollisuutta tilassa, ajassa ja paikassa. Elämän tarkoitus tai sen olemus voi olla kysymyksenä ajoittain ja toistuvasti pulmallinen. Palaan kierron kautta kohtaan, jossa katson itselleni vertaistilannetta lapsuuden kansakoulun (!) aikaisesta kokemuksestani: piirustuksen värittäminen. Piirustuksesta (nykyään kuvataide) sai kouluajanani paremman numeron, jos jaksoi värittää koko paperin eli paperissa ei ollut yhtään valkoista. Se vain oli niin ja siinä ei ollut vastausta ”en tiedä” mitä merkitystä tällä koko-paperin-värittämisellä piirustuksen (kuvataiteen) kannalta on. Voisin kuvitella sen linkittyvän tavalla tai toisella osallisuusindikaattorin väitteeseen ”Olen tarpeellinen muille ihmisille” eli teen huolellista työtä. Toisaalta sen näen eräänlaisena toiminnan affektiivisena ilmapiirinä, jossa toteutuu indikaattorin lause ”Saan myönteistä palautetta tekemisistäni ja koen, että minuun luotetaan”.

Työn merkityksellisyys sellaisenaan kuin se on ja työssä olemiseni kautta katsoen, kertoo minulle osaltaan, kuinka onnellinen olen. Kun pohdin tanssijana, tanssija-tutkijana ja asiantuntijana olemista (työ) purettuna affektiivisesta ilmapiiristä, ilman abstraktia parempaa, olen jonkin *tuntuvan* hyvän äärellä. Teen hyvää, teen hyvää työtä, jolla on merkitystä minulle, kollegoille ja työni vaikutuksen tarvitsijalle (vrt. taide kohtaa tarvitsijan). Tämä edellä mainittu hyvän *tuntu* on tarkoituksen, kuulumisen, merkityksen ja näistä koostuvan toimijuuden ytimessä.

Lopuksi etenen tietoisesti vältellen dystopiaa. Tanssija-tutkijana pohdin organisaatioiden pystyvän halutessaan luomaan (keskustelu)kulttuuria, jossa annettua tehtävää tai ohjausta sovitetaan olemiseen (vrt. käytäntö). Osallisuusindikaattoria välineenä lainaten esitän, sinulle, lukijani arvioitavaksi asteikolla 1 – 5 (täysin samaa mieltä – täysin eri mieltä) olemisen tilojasi (vrt. *tuntu*), huomioiden oma aikasi ja paikkasi demokratian toteutumisen kohtana:

”Pystyn vaikuttamaan oman elämäni kulkuun.

Pystyn tavoittelemaan minulle tärkeitä asioita.

Pystyn vaikuttamaan joihinkin elinympäristöni asioihin.”

LOPUTTOMASSA LIIKKEESSÄ

Osa isommasta

Eeva Houtbeckers

Plop plop plop

Tiina Rautkorpi

Virtaava vesi jäätyy ränneihin, kivuliaasti.

Kevät

auringon terävät säteet saavat veden virtaamaan
siitä kohdasta, johon se jäättyi.

Plop, plop, plop.

Taru Peltola ja Maria Åkerman

Roskiskarhut ja politiikan aineellisuus

Habituated bears and material politics

This paper explores the role of animals in society and social processes by focusing analytically on the materialities of human-bear interactions. We draw from literature that emphasises animals as constituents of human societies through their engagement in a variety of social, economic, and policy practices, as well as literature on material politics, highlighting the role of material practices in the production of social orderings. The empirical focus of this paper is on the complex interactions between habituated bears and the local human community in Moinsalmi, Savonlinna, Finland. Focus on the materiality of interactions highlights the underlying routines, techniques, infrastructures, artefacts and material flows which constitute the human interaction with animals. Such an analysis enriches the current debate about animals by shifting the focus from what people think about animals to the particular configurations of human-animal interaction which make cohabitation problematic. Therefore, we believe that focus on the materialities enhance deliberation on what can be done to ensure safe cohabitation.

Keywords: material politics, human-animal interaction, brown bear (*Ursus arctos*)

Johdanto

"Metsästäjät vaativat lisää ilveslupia, koska tupsukorvat yleistyvät. Ministeriön on niitä myönnettävä, jotta sopu säilyy. Biologista syytä ilvesten vähentämiseen ei ole", kirjoittaa Juha Kauppinen (2009) *Suomen Luonto* -lehdessä ilmestyneessä artikkelissaan "Poliittinen eläin". Aristoteles määritteli poliittisuuden ihmislajin ominaispiirteeksi ja nimesi ihmisen poliittiseksi eläimeksi, *zoon politiconiksi* (Lahtinen 2002). Vaikka käsitys politiikasta on muuttunut historian kuluessa, mielletään politiikka yhä edelleen inhimilliseen vuorovaikutukseen liittyväksi toiminnaksi. Se on yhteiskunnallista vaikuttamista: yhteisten asioiden hoitamista, yhteiskunnallisten tavoitteiden määrittelyä ja niiden toimeenpanoa, konflikteja ja konfliktionmuodostusta. Kauppinen poliittinen eläinpuolestaan viittaa siihen, että

ilveksestä on tullut tällaisen määrittelykamppailun ja jopa politikoinnin kohde.

Kysymys eläinten poliittisuudesta on kuitenkin edellistä moniulotteisempi. Kun huomio on poliittisessa "aktivismissa" eli puheenpitämisessä, protestoimisessa, äänestämisessä ja muussa toiminnassa, jonka tavoitteena on edistää yhteisiä asioita, on itsestään selvää, että eläimet jäävät taustalle. Eläimet eivät puhu tai ota osaa kuulemistilaisuuksiin. Posthumanistinen yhteiskuntatutkimus on kuitenkin pyrkinyt osoittamaan, että eläimet voivat olla tästä huolimatta poliittisen prosessin osallisia ja alkuunpanijoita (Wolch & Engel 1998; Whatmore 1999; Hinchliffe *et al.* 2005; Hobson 2007; Haraway 2008; Peltola *et al.* 2012). Osallisuus tarkoittaa sitä, että eläimet osana inhimillisiä käytäntöjä ja kulttuuria voivat muokata inhimillisen toiminnan reunaehuja tuottaen uusia käytän-

Kudos 5

Outi Koskinen

Peltola, T., & Åkerman, M. (2012). Roskiskarhut ja politiikan aineellisuus. *Alue ja Ympäristö*, 41(2), 46–57

Olemassa sinua varten

Galina Kallio

Hyväilee kasvojani
lämmin tuulen tuoksu
joka heijastuu
vasta auki revitystä
vedellä täyttyvästä maasta

Tulvan pakahduttama-na
notkuvien omenapuiden hedelmälihaa
suu täynnä
maltoa

Lihaa sekin

Lihaksi tullut-ta
maasta
omilla voimillaan

Vartan
varttuu
minua varten

Tieto, joka päälle kaadetaan
kiehuvana
muurahaispesän

Saisinko ensin maksaa?
Sitten voin maksaa.

Se on hyvin ravitsevaa
tutkitusti: mitattiin, kytättiin, peltoon lisättiin,
lypsettiin

Tapettiin
annettiin elämä
parempi

Piimäviiksiä kannan
pyyhin pois
kasvatan uudet

En luovu: luovutan.

Olemassa sinä, minua varten.

Iho sinun paljasta vasten

Maanpeitto päällä
linnunrata kattona

Kuutar yövalona
veden liikuttajana

Minussa, sinussa, meissä
virtaa muisti
jota vesi kuljettaa

Hengitän sinun uloshengitystäsi
hoivaan, hoidan, ruokin
kuten sinä minua

Pyydän, en ota
otan varovasti

Sanoja ei ole siellä, missä
intuitio kuljettaa
varpain paljain

iho sinua vasten

Huudan silmilläni anteeksiantoa
annan syvenevän katseeni
heijastua silmistäsi
minuun

Lupa
että olet täällä vielä
huomenna
ja seuraavinakin
aurionpimennyksinä

En luovu: luovutan.

Olemassa minä, sinua varten.

JÄLKIPYYKKI

Eeva Houtbeckers

Luola & Osa isommasta

Kollaasityöskentely mahdollistaa ei-sanallisten tuntemusten suuntaamista ulos itsestä. Siinä tärkeää on oikean tunnelman löytäminen. Käsillä olevat materiaalit vaikuttavat lopputulokseen. Kuvissa näkyy osa teoksista.

Velvollisuuskivetys

Runo luo tilaa sellaisten ajatusten jakamiselle, joita tutkimuksessa en ole osannut kanavoida muuksi tuotokseksi. Toivon, että voin hyödyntää autoetnografista aineistoa, jota on syntynyt osana hanketta *Kasvutalouden jälkeinen työ ja toimeentulo*.

Outi Koskinen

Kudos 1, Kudos 2, Kudos 3, Kudos 4, Kudos 5

Halusin osallistua zineen tekstin sijasta kirjailluilla töillä. Väitöskirjatutkijana työpäiväni ovat täynnä kirjoittamista ja lukemista, sanojen asettelua järkeväksi kokonaisuudeksi, useimmiten tietokoneen ruudulla. Kun tarjoutui tilaisuus tehdä jotain ihan muuta, päätin valita langat, terävän neulan ja (leivin)paperin. Halusin tehdä jotain leikkisää, kokeilevaa ja hapuilevaa, yllättävääkin; hahmotella langalla sellaisia suhteita, jotka voivat aueta moninaisiin suuntiin. Lukuun ottamatta karhuja, teoksiani ei siten ohjannut kovinkaan tarkka, etukäteen määritelty suunnitelma. Ennemminkin kuljin pisto pistolta eteenpäin, ilman täysin selkeää kuvaa siitä, mikä lopputulos tulee olemaan. Se löytyi tekemällä, löytämällä neulalle yhä uudestaan ja uudestaan hyvän paikan läpi paperin.

Kirjonnan materiaalina paperi kiehtoo minua. Se on melko haurasta ja repeää helposti, jos lankaa kiristää liikaa tai jos pistot ovat liian lähekkäin. Toisin kuin kankaaseen, neula jättää paperiin pysyvän reiän. Pistoista kannattaa olla varma, sillä niitä ei saa takaisin. On vain jatkettava eteenpäin, jollakin tapaa sopeuduttava. Paperi, etenkin leivinpaperi osassa teoksia, vaatii siis huolellista, hellää ja varovaista työskentelyotetta. Teokset tehtyäni ajattelen, että se oli vaivan arvoista. Leivinpaperiteoksissa pääsemme näkemään langan kulun kokonaisuudessaan, samaan aikaan pistojen nurjat ja oikeat puolet sekä myös aavistuksen leivinpaperin läpi kuultavista pinnanalaisista teksteistä. Karhut taas saivat mahdollisuuden nähdä, mitä heistä on kirjoitettu.

Lopuksi ehdotus: jos koskaan huomaat kirjoittavasi paperinmakuista tekstiä tai lukevasi teosta, jonka kuvailuun sanat eivät tunnu riittävän, voin suositella kirjontaa – se pistelee taatusti.

Marja-Liisa Trux

Vedenjakajalla

Kirjoitin tämän tekstin alun perin harjoitelmana Taiteen edistämiskeskuksen Kirjoittajapaketesta poimimani tehtävän avulla ("Valmiin muodon kautta sisältöön – runon rakentaminen – Jim Simmermania mukaillen"), eli tässä tapauksessa halusin kokeilla, mitä syntyisi aiemmin kirjoitetun, kenttätöyöhön perustuvan tarinan uudelleenmuotoilusta proosarunoksi. Olin aiemmin nähnyt joidenkin antropologien proosarunon muodossa laatimia tekstejä. Ne olivat tehneet minuun vaikutuksen. Hämmästelinkin, miten hyvin niukka teksti saattoi kantaa jonkin, tutkijan mielestä merkittävän havainnon lukijalle asti. Yleensä etnografinen kirjallisuus tunnetaan pitkähköistä teksteistä, joissa kuvaileva ja toisinaan tarinallinen teksti ei tahdo mahtua nykyisen akateemisen julkaisupolitiikan artikkelimuotoisiin formaatteihin. Voi olla, että tämäkään muoto ei olisi ihan jurnaalikelpoinen... En tiedä, onko se runona kummoinen, mutta kirjoittaminen oli antoisaa.

Kirjoittaessani huomasin, että tulinkin tuottaneeksi samalla aikajanan – tai kolmiloikan – jonka kosketuskohtina olivat kenttätöyö siivouskohteissa vuosituhaten vaihteessa, takautuva kirjoittaminen kymmenen vuotta myöhemmin, jolloin halusin tuoda esiin maahanmuuttajasiivoojien työn inhimillistä kokemusta ensimmäistä raporttia paremmin, ja tämä uudelleenkirjoitus, jolloin huomasin katsovani omaa hahmoani ulkoa päin.

Ensimmäinen raportti kenttätöyöstä:

Trux, Marja-Liisa (2000) Monimuotoinen työyhteisö. Teoksessa: Trux, Marja-Liisa (toim.) Aukeavat ovet – kulttuurien moninaisuus Suomen elinkeinoelämässä. Sitran julkaisuja 238. Helsinki, WSOY.

Runon materiaalina käytetty teksti:

Trux, Marja-Liisa (2011) Vedenjakajalla – siivoojien elämää millenium-juhlien kulisissa. Teoksessa: Mika Helander (toim.) Totta toinen puoli? Työperäisen maahanmuuton todelliset ja kuvitellut kipupisteet. Helsinki: Svenska Social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors Universitet, 100–110).

Toimintatutkijan keskiviikko

Tämä teksti syntyi omasta kokemuksestani toimintatutkimushankkeessa, jossa tehtäväni oli tallentaa jälkipolville Suomen tanssialan tilaa murrosajaksi koettuna (laajana) nykyhetkenä, erityisesti työelämänäkökulmasta. Samalla kontaktini tanssin tekijöiden keskuudessa toivoivat vahvistusta ammattilaisten pyrkimyksille reflektoida toiminta-asemiaan, parantaa arvostustaan ja voimistaa ääntään yhteiskunnassa. Tutkimus toteutettiin vuosina 2017–2020 jaettuna etnografisena kenttätöyönä tanssija-tutkija Isto Turpeisen kanssa, ja raportti julkaistiin 2021. Kuten usein toimintatutkimuksissa, kentän jännitteet ja valtasuhteet vähitellen nousivat esiin, ja tutkijat kohtasivat sekä vaikenemista että hiljentämisyrityksiä lähestyessään ongelmallisia ja kipeitä teemoja. Silloin jouduimme suuntaamaan hankkeemme uudelleen, ja minäkin jouduin kysymään itseltäni kuka olen ja keneksi olen tulossa tutkijana ja ihmisenä, kun tein työtäni tällä

erityisellä orientaatiolla ja otteella, näiden ihmisten kanssa, näitä päämääriä palvellon.

Galina Kallio

Veri sisälläni

Tämä teksti kumpusi tarpeesta reflektoida käyntiä teurastamolla osana kenttätöitäni. Seistessäni teloituskäytävällä kirjoitin muistiinpanoja, joista osa päättyi sellaisenaan tähän tekstiin. Kokemus synnytti monia ristiriitaisia tunteita, myös tunnottomuutta, jonka halusin vangita sanoiksi. Eläimen joutuminen teuraaksi, elämän muuttuminen kuolemaksi, ruumiin muuttuminen ruhoksi – kaikki nämä tuntuivat samaan aikaan sekä shokeeraavilta että arkisilta asioilta. Kenen näkökulmasta tapahtumaa katsoo? Mistä reflektion tasosta asiaa analysoi? Kuinka pitkälle historian tapahtumiin ja tarinoihin pitää mennä, ennen kuin voi muodostaa kokonaiskuvaa? Onko olemassa vain yksi oikea vastaus pohtiessamme eläimen teurastusta? En tiedä, enää. Sen kuitenkin tiedän, että aihe on paljon monimutkaisempi kuin mitä vegaanisouden tai tehotuotannon paradigmat antavat ymmärtää: välissä on harmaa alue, joka ansaitsee tulla keskustelluksi.

Olemassa sinua varten

Runo syntyi–paradoksaalisesti–metrossa kenttämuistiinpanovihkooni loppuun kulutetulla kuulakärkikynällä. Kuinka paljon helpompaa onkaan kuvata hallinnan suhteita kuin tasavertaisuuteen kurkottelevia ja vastavuoroisuutta vaalivia suhteita! Sanoja ei ole tai ne eivät tunnu sopivan peräkkäin. Tai ehkä vaikeus kuvata ihmisen suhteita maahan ja muunlajisiin toimijoihin ei olekaan sanoissa, vaan siinä, että tämä yhteys on yhä heikompi, yksipuolisempi, ehdollistettu? *Olemassa sinua varten* runossa elän, koen, tasapainottelen ja horjun kahden maailman välillä. Maailmat eivät ole eri/llään; ne ovat samaa todellisuutta. Ja kuitenkin suhteet ja toimintamme tässä maailmassa ja muissa luovat erilaisia päällekkäisiä ja rinnakkaisia todellisuuksia.

Ilmassa & Hehku

Maalaukset syntyivät osana Biodynaamisen yhdistyksen toteuttamaa uudistavan viljelyn johdantokurssia, johon osallistuin osana Maa- ja metsätalousministeriön rahoittamaa tutkimushankettani 'Uudistava maatalous, ruokaturva ja resilienssi'. Biodynaamisessa viljelyssä kokonaisvaltaisella havainnoinnilla on suuri merkitys. Taide on yksi havainnoinnin ja tutkimisen muoto. Tutkimme kurssilla värien keinoin neljää eri elementtiä, tai niin kutsuttua energian muotoa, joiden kanssa viljelijä työskentelee: maa, vesi, ilma, lämpö/tuli. Jokainen kurssipäivä oli varattu yhden elementin pohtimiseen, elementin luomaan energiatilaan virittäytymiseen ja tästä tilasta käsin maalaamiseen.

Ilmassa -maalaus sai minut pohtimaan ja aistimaan uudella tavalla ilmaa, jota hengitämme. Hehku -teos puolestaan vei minut kulotettavan pellon reunaan tulen hehkun äärelle. Mitä tietoa oikeastaan on ja miten sitä hankimme? Miksi elementtien kemialliset, fysikaaliset ja biologiset ominaisuudet ovat merkityksellisempiä

tiedonlähteitä kuin aistikokemuksiin perustuvat havainnot? Millaisia tutkimustuloksia olisi mahdollista saada keräämällä maalauksia mittayksiköiden sijaan? Miten taiteen keinoin tuotetun kuva-aineiston analyysi eroaa tietokoneen piirtämistä mallinnuksista ja peltolohkojen satelliittikuvista? Kuka määrittelee tiedon arvon, paremmuuden, uskottavuuden ja millaisten asioiden ehdoilla mitattavasta tiedosta tehdään legitiimimpää kuin laadullisesta?

Kristina Leppälä

Hearts, Hearts and hands

How to start, how to explain – ? This contribution comes as a writing experiment based on a diary entry from fieldwork at a hospital. My fieldwork was not directly related to academic research, but to my work in patient monitoring R&D. This was a particularly divided day for me: I had worked in a hospital ICU before, I was at the hospital now as a visitor to "learn" about hospital processes, and I was also a PhD researcher. The tornado of feelings and roles – finding the right ones and being consistent was a challenge. On this day, I learned more about myself than anything else. The picture of people holding hands are my hands and a loved one's hands. At that time, I learned even more on this journey we are on. We are always changing, going towards some end – and all along the way, during the flurry of activity, I learned that we need to recharge our batteries.

Tiina Rautkorpi

Televisiotyö rikastavana vuorovaikutuksena – huomenna hän tulee

Rakensin lektioni ympärille näytelmän. Olemme nyt yli 10 vuotta myöhemmin keskellä eurooppalaista sotaa, ja väkivallan ääniä on kuultu Suomessakin koko ajan. Meillä piti alkaa kukoistus, mutta alkoivatkin korkeakoulujen leikkaukset. Uhreja on paljon, ja yksi niistä on suomalainen television tutkimus. Suomalainen peliteollisuus on tuottanut myös väkivaltaisia sisältöjä, ja nyt olemme myös ammattimainen rikossarjojen tuottajamaa. Puhumme paljon dialogista ihanteena, mutta näkyykö se Suomen katsotuimman median, television, tutkimushankkeina? Televisio on peili, joka monin tavoin heijastelee yhteiskunnan tilaa ja käytäntöjä.

Alma mater

Tämä runo syntyi keskellä pandemiaa, kun luin yliopistoni eristysohjeita ja päivälehtien keskustelua opiskelijoiden yksinäisyydestä yli kahden vuoden ajan. Omistan runon aikaisemman elämäni kanssakulkijoille professori Taisto Hujaselle, Akatemiattutkija Ritva Engeströmille ja kasvatustieteen tohtori Riitta Kalimalle. He perehtyivät jo kauan sitten opiskelijan henkilökohtaisen ohjauksen merkitykseen, ja kahdelta ensin mainitulta sain itse käytännön tuen, kannustuksen ja opin omaan tutkimustyöhöni – kuten kymmenet muut.

Plop, plop, plop

Runo kuvaa pitkäaikaista kokemustani toimintatutkijana.

Samuli Junttila

Ai mikä puu on?

Makoilin raukeana kelopuisen mökin sohvallla Pyhätunturin kupeessa. Takana oli viikko aineiston keruussa yksin metsiä vaeltaen syrjäisten metsäautoteiden päissä. Olin virittynyt metsien taajuudelle ja tuntui että ymmärsin puita paremmin kuin koskaan ennen. Katsellessani tuulessa heiluvien mäntyjen oksia yöttömän yön auringon paistaessa havahduin siihen, että kuinka samanlaisia olemmekaan puiden kanssa. Puiden, joita surutta kaadamme omiin tarpeisiimme hyvällä omallatunnolla, koska onhan se vihreää. Puiden, joiden biologinen ikä on moninkertainen omaamme verrattuna. Biotuotteet pelastavat maailman, tai näin meille ainakin kerrotaan, koska metsät uudistuvat. Ilmakehä on pilattu öljyteollisuudella, mutta onneksi metsät kaatamalla saadaan biotuotteita tilalle, vai miten se menikään? Voin kertoa, että oikea metsä, joka on saavuttanut kypsytyden ekologisesti, ei vain ekonomisesti, ei uudistu 100 vuodessa, joka on talousmetsien kiertoaika korkeimmillaan Suomessa. Oikea luonnontilansa saavuttanut metsä, jota harva suomalainen on nähnyt ja kokenut, uudistuu kyllä, mutta siinä kestää 300 vuotta tai kauemmin. Vanhoja metsiä kaataessamme emme siis tuhoa vain lapsiimme mahdollisuuksia kokea noita ainutlaatuisia paikkoja, vaan myös lastenlapsiimme ja lastenlastenlapsiimme mahdollisuuksia. Ja ennen kaikkea mahdollisuuksia elää rajataan kaikilta niiltä lajeilta, jotka tarvitsevat vanhoja metsiä elinympäristöikseen, mikä on havaittu kiihtyvänä lajikatona ja eri lajien populaatioiden pienentymisenä. Luonto katoo vaikkeet sä sitä kato. Säästetään se mitä on jäljellä.

Keijo Räsänen

Lähes tyhjä pöytä

Valokuvakollaasi.

Meri Jalonen

Annelin perintö

Eläkkeelle jäänyt tutkijakollegani menehtyi yllättäen viime kesänä, vain pari viikkoa ensimmäisen korona-aikana mahdollisen tapaamisemme jälkeen. Olin Annelin läheisimpiä kollegoja useiden vuosien ajan ja ystävyyskuten jatkui myös hänen työuransa päättymisen jälkeen. Tarkoitukseni oli kirjoittaa Annelin julkinen muistokirjoitus, jota en kuitenkaan saanut kesälomalla aikaiseksi. Tämä julkaisu tuntui oikealta kanavalta pohtia Annelin merkitystä tavanomaisesta nekrologista poiketen ja osoittaa arvostusta henkilölle, joka tahtoi mieluummin nostaa kollegansa valokeilaan. Toisin kuin akateemiset muistokirjoitukset, jotka korostavat henkilön suorituksia ja kaikinpuolista erinomaisuutta, halusin osoittaa kiittollisuutta omaan tutkijuuteeni vahvimmin vaikuttanutta ihmistä hänen luonteenlaatusa ja toimintansa kautta. Annelin anteliaisuus, tinkimättömyys ja vaatimattomuus tekivät varmasti vaikutuksen hänet tunteneisiin, mukaan lukien moniin tämän julkaisun tekijöihin.

Eeva-Lotta Apajalahti

Polkuriippuvuus

Polkuriippuvuus -termi on kulkenut mukanani akateemisen polkun alusta saakka. Minulla on käsitteeseen tietynlainen viharakkaussuhde. Polkuriippuvuus-runon kertoo siitä, miten päätökset historiassa vaikuttavat yhä vaikka yhteiskunta ja edellytykset päätöksen kohteena olevalle asialle ovat muuttuneet. Se kertoo erilaisista prosesseista, jotka pitävät kiinni vanhoissa totutuissa ja opituissa tavoissa ja jota ylläpitävät erilaiset institutionaaliset, teknologiset, poliittiset, historialliset ja sosiaaliset prosessit. Polkuriippuvuus on yksi suosituimmista termeistä teknologian muutoksen tutkimuksessa. Monet akateemiset termit ovat juuri tällaisia, liukkaita kuin saippuat, tarkoittavat kaikkea, eivätkä mitään tarkkaa. Tosin olen työssäni koettanut tarkentaa termin käyttöä. Olemme helposti myös oman elämämme polkuriippuvuuden vankeja. Ajattelin sanoittaa polkuriippuvuutta toisin tämän runon avulla, sillä olen siihen niin kovin kyllästynyt. Runosta löytyvät kaikki edellä mainitut prosessit. Oma tutkimukseni polkuriippuvuudesta on polkuriippuvaa. Kerta toisensa jälkeen koetan luopua termistä, mutta löydän itseni aina uudelleen sen ääreltä. Blaaaah.

Isto Turpeinen

Olemisen kautta ajatellen

Tekstin lähtökohtanani oli ollut eletty työ, oleminen organisaatiossa ja niiden ulkopuolella. Tiivistäen tekstin havainto ainakin kirjoittajalle itselleen on onni sellaisenaan kuin se tässä kirjoitettuna ilmenee. On hyviä elettyjä asioita, joita ei näe, koska toisinaan elää olemisensa ulkopuolella tai sen edellä. Linaan jälkikirjoituksena Arto O. Salosen ajatuksia. Näihin pääsin kosketuksiin hänen kanssaan keskustellen ja hänen kestävästä hyvinvointia käsittelevästä esitystä kuunneltuani ja kommentoituani. Havaintoni osallisuudestani hyvään liittyy laadulliseen orientaatioon, olemassaoloni tiedostamiseen kokonaisena ja aineettoman hyvän ymmärrykseen. Pohdin sitä konkreettisesti niin, että seisossani niityn reunalla (joka on siis esim. työ), on nähtävissä kauneutta, totuutta ja hyvyyttä. Eli palaten tiiviiseen yhteenvetoon: on hyvä luoda olosuhteita, joissa voin kokea merkityksellisyyttä ja arvokkuutta. Työ on ihmisten välissä ja niissä välissä on mahdollista havaita, että "jokaisessa ihmisessä on jotain pysäyttävän kaunista" (Arto O. Salonen, 6.4.2022 Taide vaikuttaa -webinaarissa).

MetabolismiZine - tutkijat tieteen tiloissa on KOP-teoskollektiivin toimittama teos. Se on itse tehty, pienimuotoinen ja vapaa julkaisu, joka sisältää tekstejä ja kuvia.

MetabolismiZinessä tutkijat ovat vapauttaneet itsensä perinteisistä akateemisen tekstin tiukoista muotoseikoista ja sisältövaatimuksista. Teos kätkee sisäänsä jälkiä moninaisilta tutkimuspoluilta. Se tarjoilee luonnoksia, liitoksia, murusia sekä rönsyjä. Ne eivät mahdu nykynormin mukaiseen tieteen muottiin, eivät noudata akateemiselle tekstille annettuja kapeita rajoja eivätkä hanki akateemisia työpaikkoja.